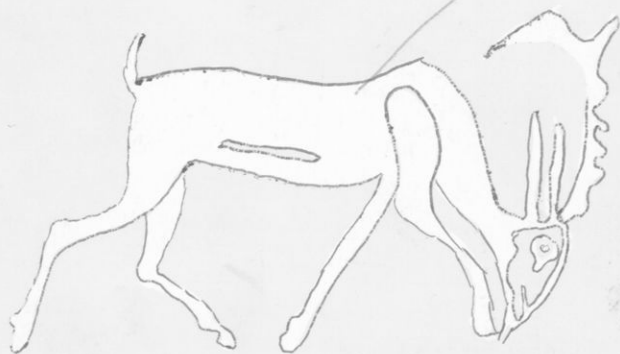

Χ. ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ
Κ. ΡΩΜΑΝΟΣ ΠΡΑΝΤΣΑ - Σ. ΛΟΥΦΕΞΗ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΑΘΗΝΑΙ 1973

40506

Γαυραυδοί 2ο

21
Α

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

21
Α

ΕΤ ΑΠΡ ΙΑΙΟΥ

ΔΩΡΕΑ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΔΡΑΣΕΙΣ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Θ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ
Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ, ΣΤ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ — Σ. ΔΟΥΦΕΞΗ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1973

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

1. ΥΠΟΘΗΚΑΙ

ΤΥΡΤΑΙΟΥ : ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΡΙΟΝ ΣΑΛΠΙΣΜΑ

Τί τιμή σὸ παλληκάρι, ὅταν πρῶτο στή φωτιά
σκοτωθῆ γιὰ τὴν πατρίδα μὲ τὴ σπάθα στή δεξιά.
Πόσο λυπηρὸ ν' ἀφήνῃ τὴν πατρίδα τὴ γλυκειά,
τὰ καλά του τὰ χωράφια καὶ νὰ ζῆ μὲ διακονία,
μὲ γονιὸ νὰ παραδέρνη, μὲ γυναῖκα ὁμορφονιά,
μὲ γερόντισσα μητέρα καὶ μ' ἀνήλικα παιδιά.
Κι ἀπ' τὴ στέρησι καὶ φτώχεια ὅπου πάη, ὅπου σταθῆ,
νὰ γνωρίζῃ ὅτ' εἶναι σ' ὅλους ἡ ζωὴ του μισητή.
Νὰ ντροπιάζῃ τὴ γενιά του, νὰ ντροπιάζεται κι αὐτός,
καὶ ποτὲ νὰ μὴν τοῦ λείπῃ ἀπ' τὰ στήθη ὁ στεναγμός.
Τέτοιον ἄνθρωπο καθέννας ζωντανὸ καταφρονᾷ,
μὴδ', ἀφοῦ στὸν τάφο πέσῃ, τ' ὄνομά του μελετᾷ.
Μέσ' στή μάχη ἄς χυθοῦμε ὅλοι μ' ἀφοβὴ καρδιά,
στή φωτιά, παλληκαράδες, γίνετ' ὅλοι ἓνα κορμί,
στή φωτιά μὴν ντροπιαστήτε σὰ φυγάδες, σὰ δειλοί.
Λεοντόκαρδο τὸ στῆθος καθενός σας ἄς φανῆ,
τοὺς ἐχθρούς σας πολεμώντας μὴν ψηφᾶτε τὴ ζωὴ.
Τί ντροπή! ντροπή μεγάλη! ἀπὸ πίσω νὰ 'ναὶ ὁ νιὸς
κι ὁ ἀδύνατος ὁ γέρος νὰ πεθάνῃ μπροστινός,
πού 'χει κάτασπρα τὰ γένεια, κάτασπρη τὴν κεφαλὴ
καὶ στὰ χῶματα ν' ἀφήσῃ τὴν ἀδούλωτη ψυχὴ.
"Ὅλ' οἱ κίνδυνοι, οἱ πολέμοι, ὅλοι πρέπουνε σὸ νιό,
ναί, σὸ νιὸ πολέμοι πρέπουν, πού τὸ σῶμα ἔχει ἀνθηρό.
"Ἄς ριχτῆ μπροστὰ σὸ γέρο κι ἄσειστος ἄς στυλωθῆ,
καὶ τὰ δόντια του ἄς σφίξῃ, μέσ' σὸ αἷμα ἄς κυλιστῆ.

Μετάφρασις Σπ. Τρικούπη

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Ἦ ΝΕΟΙ τοῦ Γένους, σεῖς, τοὺς ὁποίους ἐπαράβαλαν μὲ τὴν ἐα-
ρινὴν ὥραν τοῦ ἔτους, διότι καὶ ἀληθῶς τῆς ἡλικίας σας τὸ ἄνθος ὁμοιά-
ζει τὸ ἄνθηρὸν ἔαρ.

Ἄλλὰ τὰ ἄνθη ὑπόσχονται καὶ καρπούς, καὶ τούτους ἀπαιτεῖ, τούτους ἐλπίζει ἀπὸ σᾶς ἢ ἐρμηθεῖσα ἀπὸ τὸν ἄγριον τύραννον πατρίδας. Μὴ ματαιώσετε τὴν ἐλπίδα τῆς.

Τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς νέους, ὅσοι ἕως τώρα ἐδράματε εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος, οὐδ' ἐφοβήθητε νὰ κενώσετε τὰς φλέβας σας ἀπὸ τὸ αἷμα, διὰ νὰ ἐκδικήσετε ὅσα αἵματα ἀθῶων ἔχουσε καὶ χύνει καθ' ἡμέραν ὁ παράνομος καὶ ἀνανδρος τύραννος τῆς Ἑλλάδος...

Οἱ ἕως τῆς ὥρας ταύτης ἀγῶνες σας εἶναι λαμπροί· τὸ ἐλευθερωθὲν μέρος τῆς Ἑλλάδος ἐγεύθη τοὺς ἐλπίζομένους ἀπὸ τὴν ἡλικίαν σας γλυκεῖς καρπούς καὶ καυχᾶται ἡ πατρίς σας εἰς τὴν γέννησιν τοιούτων τέκνων.

Ἄλλὰ σᾶς μένουν ἄλλοι ἀσυγκρίτως ἐνδοξότεροι τούτων ἀγῶνες, ὧ γενναῖα τέκνα τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τῶν παρόντων ἡλευθερώσατε τὴν Ἑλλάδα, τῶν δὲ νέων ἀγῶνων σκοπὸν πρέπει νὰ προβάλετε τὴν φύλαξιν τῆς Ἑλευθερίας, φύλαξιν δύσκολον καὶ διὰ τοῦτο προσοχῆς πολλῆς ἀξίαν.

Οἱ πρότεροί σας ἀγῶνες ἐκαθάρισαν τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν παρουσίαν τοῦ τυράννου, σᾶς μένει τώρα ὁ μέγας ἀγὼν, νὰ τὴν καθαρῶς ἀπὸ τὸν μολυσμὸν τῆς ἀδικίας τοῦ, βάλλοντες εἰς τόπον αὐτῆς τὴν Δικαιοσύνην, τὴν μητέρα τῆς Εἰρήνης...

Ἄδ. Κοραῆς

ΜΕΓΑΛΟΙ ΑΝΔΡΕΣ — ΜΕΓΑΛΟΙ ΛΟΓΟΙ — ΜΕΓΑΛΑ ΕΡΓΑ

Ὅτε ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἔφθασεν εἰς τὸν ποταμὸν Ὑφασιν, ἐξηκρίβωσεν, ὅτι πρὸς Δ. τοῦ ποταμοῦ εἶναι χώρα μεγάλη καὶ εὐδαίμων, ὅτι αὐτὴν κατοικοῦν λαοὶ πολεμικοί, ὅτι ἐκεῖ εἶναι ἐλέφαντες πολλοί, μεγαλύτεροι καὶ ἀγριώτεροι τῶν ἄλλων.

Καὶ ἠὺχαριστήθη πολὺ, διότι διέβλεπε νέον στάδιον πολεμικῆς δόξης. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ διαβῇ τὸν ποταμὸν καὶ νὰ προχωρήσῃ.

Ἄλλ' οἱ στρατιῶται του, οἱ ὅποιοι ἐπολέμουν συνεχῶς ἐπὶ ὀκτῶ ἔτη, εἶχον ἀποκάμει. Καὶ ἐπιθυμία κατέλαβε τὴν ψυχὴν αὐτῶν νὰ ἐπανεέλθουν πλέον εἰς τὴν πατρίδα, πλησίον τῶν γονέων, συζύγων καὶ τέκνων αὐτῶν.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος κατενόησε καλῶς τὸ πρᾶγμα καί, πρὶν γίνῃ ἡ ταραχὴ καὶ ἡ ἀθυμία τῶν στρατιωτῶν μεγαλυτέρα, ἐκάλεσε τοὺς στρατηγούς εἰς συνεδρίασιν καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς :

— Ἄνδρες Ἕλληνες καὶ σύμμαχοι, βλέπω ὅτι τώρα πλέον δὲν με ἀκολουθεῖτε εἰς τοὺς κινδύνους με τὴν ἰδίαν προθυμίαν. Σᾶς ἐκάλεσα λοιπὸν ἐδῶ με σκοπὸν νὰ σᾶς πείσω, ὅτι πρέπει νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὸν πόλεμον· ἐάν, ὅμως, πεισθῶ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνῃ τοῦτο, θὰ σταματήσωμεν ἕως ἐδῶ καὶ θὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν Πατρίδα.

Ἔοσα κατορθώσαμεν με τοὺς μέχρι τοῦδε κοινούς μας ἀγῶνας, σᾶς εἶναι γνωστά. Κατέχομεν τὴν Ἰωνίαν, τὸν Ἑλλησποντον, τὴν Φρυγίαν, τὴν Καππαδοκίαν, τὴν Παφλαγονίαν, τὴν Λυδίαν, τὴν Καρίαν, τὴν Λυκίαν, τὴν Παμφυλίαν, τὴν Φοινίκην καὶ τὴν Λιβύην, μέρη τῆς Ἀραβίας, τῆς Συρίας, τῆς Βαβυλωνίας, τῆς Σουσιανῆς, τῆς Περσίας καὶ ὅλας τὰς χώρας μέχρι τοῦ Τανάιδος ποταμοῦ καὶ πέραν τοῦ Ἰνδικοῦ Καυκάσου.

Τώρα διατὶ διστάζετε νὰ προσθέσετε εἰς τὸ κράτος μας καὶ τὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα ἐκτείνονται πέραν ἀπὸ τὸν Ὑφρασιν ποταμόν; Ἡ φοβεῖσθε, μήπως προβάλουν ἀντίστασιν οἱ βάρβαροι; Δὲν βλέπετε ὅτι ἄλλοι μὲν ἔρχονται καὶ ὑποτάσσονται ἐκουσίως, ἄλλοι δὲ συλλαμβάνονται αἰχμάλωτοι, ἄλλοι δὲ φεύγουν καὶ ἀφήνουν εἰς ἡμᾶς τὴν χώραν τῶν ἔρημων, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς δίδομεν εἰς τοὺς συμμάχους ἢ εἰς ὄσους μᾶς παραδίδονται ἐκουσίως;

Οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες νομίζω ὅτι ἔχουν πάντοτε τοὺς κόπους ὡς σκοπὸν τοῦ βίου των. Διὰ μεγάλων κόπων κατορθώνονται τὰ καλὰ καὶ μέγала ἔργα.

Ἐάν, ὅμως, σταματήσωμεν ἐδῶ τὴν ἐκστρατείαν μας, φοβοῦμαι μήπως μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μας οἱ ἐλεύθεροι ἐκεῖνοι λαοὶ παρακινήσουν εἰς ἀποστασίαν τοὺς ὑποτεταγμένους. Καὶ τότε ὅλοι οἱ ἀγῶνες θὰ ματαιωθῶν. Τότε θὰ παραστῇ ἀνάγκη πάλιν ἐξ ἀρχῆς νὰ ἐπιχειρήσωμεν νέας ἐκστρατείας καὶ νὰ ὑποβληθῶμεν πάλιν εἰς νέους ἀγῶνας καὶ νέους κινδύνους.

Ἄνδρες Ἕλληνες καὶ σύμμαχοι, οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες καὶ ὅταν εὐρίσκωνται εἰς τὴν ζωὴν, εὐχαριστιοῦνται νὰ κοπιᾶζον καὶ ὅταν ἀποθάουν ἐγκαταλείπουν δόξαν ἀθάνατον.

Ἡ δὲν ἐνθυμεῖσθε ὅτι ὁ Ἡρακλῆς, ὁ πρόγονος ἡμῶν, οὐχὶ μένων εἰς τὴν Τίρυνθα ἢ εἰς τὸ Ἄργος ἢ εἰς τὴν Πελοπόννησον ἢ εἰς τὰς Θήβας ἔφθασεν εἰς τοιαύτην δόξαν, ὥστε νὰ γίνῃ ἢ νὰ νομίζεται Θεός;

Καὶ ἡμεῖς τί καλὸν θὰ ἡδυνάμεθα νὰ κατορθώσωμεν, ἐὰν ἐκαθή-

μεθα εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ ἔθεωροῦμεν ἀρκετὸν μόνον νὰ φυλάσωμεν τὰς οἰκίας ἡμῶν ;

Καὶ ἐὰν μὲν σεῖς μόνον ἐκοπιάζετε καὶ ἐκινδυνεύετε, ἐγὼ δὲ ὁ ἀρχηγός σας ἀπέφευγον πάντα κίνδυνον, τότε θὰ εἴχετε δίκαιον νὰ παραπονῆσθε.

Ἄλλὰ τώρα βλέπετε ὅτι ὅλοι ἐξ Ἰσου ὑποβαλλόμεθα εἰς τοὺς ἰδίους κόπους καὶ εἰς τοὺς ἰδίους κινδύνους, τὰ δὲ βραβεῖα εὐρίσκονται εἰς τὸ μέσον ὄλων, ὅσοι ἀγωνίζονται. Καὶ ἡ χώρα, τὴν ὁποίαν κατελάβομεν, εἶναι ἰδική σας, καὶ σεῖς σατραπεύετε αὐτῆς, καὶ ἀπὸ τὰ χρήματα τὰ περισσότερα δίδονται εἰς σᾶς.

Καὶ ὅταν θὰ κυριεύσωμεν ἔλην τὴν Ἀσίαν, τότε σᾶς ὀρκίζομαι ὅτι θὰ σᾶς φορτώσω μὲ ἀγαθὰ τόσα, ὅσα δὲν φαντάζεται κανεὶς ἀπὸ σᾶς. Καὶ ὅσους μὲν θέλουν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πατρίδα των θὰ φροντίσω νὰ τοὺς ἀποστείλω ἢ καὶ θὰ τοὺς ὀδηγήσω ἐκεῖ ἐγὼ ὁ ἴδιος, ὅσους δὲ θέλουν νὰ μένουν θὰ τοὺς καταστήσω ζηλευτοὺς εἰς τοὺς ἀπερχομένους.

Π. Ν. Οἰκονόμου

ΤΡΕΙΣ ΓΕΝΕΑΙ

« Ἄμμες πόκ' ἤμες ἄλκιμοι νεανίαι.

Ἄμμες δὲ μ' εἰμέες, αἱ δὲ λῆς, πείραν λαβέ.

Ἄμμες δὲ γ' ἐσσόμεθα πολλῶ κάρρονες».

Γενιά, πὺ χρόνους καὶ καιροὺς εἶχες πιστὰ συντρόφια
στὰ κορφοβούνια τοὺς αἰτούς, στὰ πέλαγα τοὺς γλάρους,
κι ἀπὸ τῆς κούνιας τὸ φιλὶ κι ὦς τὸ φιλὶ τοῦ τάφου
διπλὴ λαχτάρα σ' ἔθρεψεν : ἡ Πίστι καὶ ἡ Πατρίδα !
Καὶ σύ, γενιά, πὺ ἐβλάστησες στὸ γέρικο κορμὸ τῆς
καὶ δὲν ψηφᾶς φθινόπωρο τὰ φύλλα σου νὰ ρίξῃ,
γιατὶ τὰ μαρμαρόδεσε μαρμαροχέρα ἡ Δόξα !
Καὶ σύ, γενιά νιοφτέρουγη, δειλὸ ξεπεταροῦδι,
πὺ παραιτώντας τῆ φωλιά πετᾶς ὀλόγυρά τῆς,
γιὰ νὰ ᾽σαι πάντοτε κοντὰ στῆς μάννας σου τὰ χάδια !

Ἦ τρεῖς γενιές καλότυχες καὶ χρονοκαταλύτρες,

ή χθесινή κι ή σημερινή κι ή αύριανή, σās είδα
 τις τρεῖς μαζί στὸν ὕπνο μου, στὴν ὕπνοφαντασιά μου.
 Λαγκάδια, βράχοι καὶ βουνά καὶ πέλαγα καὶ κάμποι,
 σὰν νά 'χαν σμίξει ὄλες μαζί τις χάρες των καθένα
 κι ἔκαναν κάτι ἀγνώριστο, σὰν ἔξω ἀπὸ τὴν πλάσι.
 Κι ἐκεῖ — ξάστερο τ' ὄνειρο — κι οἱ τρεῖς γενιές ἀντάμα
 τριπλὸ τραγούδι ἔλέγανε, τριπλὸ χορὸ εἶχαν στήσει.

Κι ἔλεγ' ἡ χθесινὴ γενιά μὲ μιὰ φωνὴ καθάρια:

- Ἦμαστε κάποτε κι ἐμεῖς καὶ νιοὶ καὶ παλληκάρια,
 κι ἂν σκλάβοι ἐγεννηθήκαμε, δὲν ἤμαστε καὶ δοῦλοι.
 Τὸν ὕπνο δὲ χορτάσαμε· τὴ νύχτα καραούλι,
 τὰ ξημερώματα χορὸ καὶ τὴν ἡμέρα μάχη
 ἀπὸ κλεισούρα σὲ γκρεμὸ κι ἀπὸ κορφὴ σὲ ράχη.

Ὡς ὅτου πιά μὲ τὸ αἷμα μας, ποὺ χύνονταν πλημμύρα,
 τὸ σάβανο τῆς Λευτεριάς τὸ κάναμε πορφύρα,
 κι ἀφοῦ τὴν ἀναστήσαμε σ' ἄφθαστο μετερίζι
 μὲ τὸ νερὸ τ' ἀθάνατο, ποὺ ἡ Πίστις ἀναβρῦζει,
 κορώνα τῆς φορέσαμε στ' ἀχτινωτὸ κεφάλι,
 κορώνα, ποὺ ὀμορφότερη στὸν κόσμο δὲν εἶν' ἄλλη.
 Ζαφείρια τὴ στολιζοῦνε καὶ τὰ ζαφείρια ἐκεῖνα
 ἔχουν μπριλλάντι ἠλιόφωτο στὴ μέση, τὴν Ἄ θ ἦ ν α.

Κι ἔλεγ' ἡ σημερινὴ γενιά μὲ μιὰ φωνὴ καθάρια:

- Εἶμαστε σήμερα κι ἐμεῖς καὶ νιοὶ καὶ παλληκάρια.
 Σκλάβοι δὲ γεννηθήκαμε σὲ θλιβερά κρεβάτια,
 στ' ἀπλετο φῶς τῆς Λευτεριάς ἀνοιξαμε τὰ μάτια.

Ἡ Ξενοιασιά μᾶς ἔρριχνε τὰ δολερά της βρόχια.
 Γοργὰ ξεχνοῦν οἱ νιόπλουτοι τὴν πρωτινὴ τους φτώχεια.
 Πρωτότοκοι τῆς Λευτεριάς καὶ πρῶτοι κληρονόμοι,
 γοργὰ κι ἐμεῖς ξεχάσαμε πῶς μένουν κι ἄλλοι ἀκόμη.
 Ὡς ὅτου ἀκούσθη μιὰ φωνὴ καὶ δεῦτερη καὶ τρίτη
 μέσ' ἀπ' τῶν ἄγιων τάφων σας τὴν ἱερὴ τὴν κρύπτη.

Ἔτσι στὸ θεῖο πρόσταγμα ποὺ ἔκαμ' ἡ ψυχὴ σας,
φωτιὰ ἦταν τὸ ἀνασῆκωμα κι ἄνεμος ἡ φωνὴ σας.

Καὶ νὰ ἡ γενιὰ ἡ αὐριανή, δειλὸ ξεπεταροῦδι,
χορεῦει ἀναθαρρεύοντας καὶ τέτοιο λέει τραγοῦδι :

- Φιλῶ τὸ χέρι σου, παπποῦ, τὸ χέρι σου, πατέρα,
μὰ ἔμεῖς καλύτεροι ἀπὸ σᾶς θὰ γίνουμε μιὰ μέρα.
Ἦ,τι γενναῖο κι ἔ,τι ἱερὸ στὸ νοῦ μας σᾶς ὑψώνει
θ' ἀστράφτη ἔμπρὸς στὰ μάτια μας καὶ θὰ μᾶς τὰ θαμπώνη.
Κι ἔ,τι μικρὸ καὶ ταπεινὸ ἢ στὴν ψυχὴ ἢ στὴ σκέψι
κακοὶ καὶ δίσεχτοι καιροὶ σᾶς ἔχουν δασκαλέψει
στὰ θαμπωμένα μάτια μας θὰ χάνεται, θὰ σβήνη,
καὶ δάσκαλός μας κι ὁδηγὸς ἡ νίκη σας θὰ γίνη.

Κι ὄρκο σᾶς κάνουμε βαρὺ, κι ὄρκο ζωῆς, θανάτου,
πῶς γρήγορα μὲ τὸν καιρὸ, στὸ γοργοκύλισμά του,
θὰ φέρουμε καὶ μεῖς στερνὸ στολίδι στὴν κορῶνα
χρυσὸ δὶκῆφαλον ἀῖτὸ νὰ λάμπη στὸν αἰῶνα!

Ἰω. Πολέμης

ΑΙ ΔΙΧΟΝΟΙΑΙ ΔΕΝ ΦΕΡΟΥΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Πρὸς ΟΔΥΣΣΕΑ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΝ

Ἐκ Παρισίω, 17 Ἰουνίου 1824

Γιὰ τῆς Ἑλλάδος, ἀγαπητὲ καὶ γενναῖε τῆς Ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας ὑπέρμαχε, Ὀδυσσεῦ!

Ἡ ἐπιστολὴ σου, τὴν ὁποῖαν ἔλαβα τὴν 7 Ἰουνίου τοῦ παρόντος ἔτους, ἐκατάβρεξε τοὺς γηραλέους ὀφθαλμούς μου μὲ δάκρυα λύπης καὶ χαρᾶς. Χαρᾶς, ὅτι βλέπω τὰ τέκνα τῆς Ἑλλάδος ἀγωνιζόμενα προθύμως ν' ἀναστήσωσι τὴν νεκρωμένην ἀπὸ τὸν τύραννον μητέρα των. Λύπης, ὅτι ὅλα τῆς τὰ τέκνα δὲν ὁμοιάζουσι τὸν Ὀδυσσεά, ἀλλ' εὐρίσκονται τινες μεταξύ σας, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ καταλάβωσιν ὅτι αἱ διχόνοιαὶ δὲν θέλουν φέρει ποτὲ τὴν ἐλευθερίαν ἐκείνην, τὴν ὁποῖαν ἐπιθυμεῖ ὅλη ἡ Ἑλλάς.

Φίλε Ὀδυσσεῦ, τὰ καταρθώματα καὶ σοῦ καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίων σου κατέστησαν τὴν νέαν Ἑλλάδα ὄχι ὀλιγότερον θαυμαστὴν τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος· σᾶς ἔμεινε τώρα νὰ τὴν καταστήσετε καὶ σεβαστὴν, στολιζόντες τὴν μὲ τὴν παιδείαν, ἣτις ἔχει νὰ φέρῃ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀκόλουθον τῆς δικαιοσύνης ὁμόνοιαν καὶ νὰ ἀναγκάσῃ τὰ ἄλλα ἔθνη νὰ σᾶς ἀφήσωσιν ἀνενοχλήτους νὰ ὀργανώσετε τὴν πολιτείαν σας, ὡς εἶναι δίκαιον, ἐσεῖς μόνον, ἐπειδὴ καὶ σεῖς μόνον ἐχύσατε αἵματα δι' αὐτὴν.

Χωρὶς τὴν ἱεράν ταύτην ὁμόνοιαν, πίστευσε τὸν γηραιὸν πατέρα σου, υἱὲ ἀγαπητῆ (ἐπειδὴ μ' ἔκαμες τὴν τιμὴν νὰ ὀνομασθῆς υἱὸς μου), ὅτι καὶ ἐὰν παρὰ τὰ ἔως τώρα ἥρωικά σας ἀνδραγαθήματα δείξετε ἀκόμη ἥρωικώτερα εἰς τὸ ἐξῆς ἄλλα, μὴν ἐλπίζετε τὴν ὅποιαν ἐπιθυμεῖτε ἀνεξαρτησίαν.

Ὡ, Θεέ ! τρέμει καὶ τὸ σῶμα μου καὶ ἡ ψυχὴ συλλογιζομένου τὰ ἐκ τῆς διχονοίας ἐνδεχόμενα. Μετὰ τόσας θυσίας, μετὰ τόσους ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους καὶ ὁ Λεωνίδας καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἤθελαν θαυμάσει, ἀν ἐπέστρεψαν εἰς τὸν κόσμον, ν' ἀναγκάσετε μὲ τὴν διχονοίαν σας τοὺς ξένους νὰ ὀργανώσωσι τὴν πολιτείαν σας ! Ἐσεῖς νὰ φυτεύετε καὶ μὲ τὰ αἵματά σας νὰ ποτίσετε τῆς ἐλευθερίας τὸ δένδρον, καὶ νὰ ἔλθωσιν ἔξωθεν ἄλλοι νὰ σᾶς διδάξωσι πῶς καὶ τότε νὰ γεύεσθε τοὺς καρπούς των ! ! !

Στρατιῶται, Στρατηγοί, Νομοθέται, Κυβερνήται, πάσης τάξεως πολῖται, ὑποφέρετε νὰ πάθῃ τόσῃν καταισχύνῃν ἢ κοινῇ σας μήτηρ, ἡ Ἑλλάς ; Καὶ ποίαν χάριν ἔχει νὰ σᾶς χρεωστῆ, ὅτι τὴν ἐλευθερώσατε ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἐὰν δὲν καταστήσετε καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἀνεξάρτητον μὲ τὸν ἱερὸν δεσμὸν τῆς ὁμοιοῦς ;

Ὅσα λέγω, φίλε Ὀδυσσεῦ, περὶ ὁμοιοῦς δὲν ἀποβλέπουσιν κατ' εὐθεΐαν ἐσέ· ἔδειξες μὲ τὴν ἔως τώρα διαγωγὴν σου ὅτι δὲν ἔχεις χρεῖαν ἀπὸ τοιαύτας παραγγελίας. Ἐνδέχεται, ὅμως, νὰ εὐρίσκωνται μεταξὺ σας τινές, ὄχι κακοὶ στρατηγοί, ὄχι κακοὶ πολῖται, ἀλλ' ἄνθρωποι ἀπατημένοι ἀπὸ φαρμακερὰς συμβουλὰς ἐχθρῶν τῆς Ἑλλάδος· ἄνθρωποι νομίζοντες ὅτι, ὅστις κρατεῖ ὄπλα, εἶναι καὶ ἐλεύθερος, εἶναι καὶ δυνατός, εἶναι καὶ ἀσφαλές, διὰ τοῦτο μόνον, ὅτι κρατεῖ ὄπλα.

Πλάνην μεγάλην πλανῶνται οἱ ταλαίπωροι.

Μόνῃ ἡ δικαιοσύνη φέρει τὴν ἐλευθερίαν, τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν· ὄπλα χωρὶς δικαιοσύνην, γίνονται ὄπλα ληστῶν, ζώντων εἰς

Ἐκεῖ τὸ σκῆπτρο ποῦ σᾶς δείχνει
 ἔχει, ἀλήθεια, ὠραία θωριά·
 μὴν τὸ πιάστε, γιατί ρίχνει
 εἰς σὲ δάκρυα θλιβερά.

Ἐκτὸ στόμα ὁποῦ φθονάει,
 παλληκάρια, ἄς μὴν ἴπωθῃ
 πῶς τὸ χέρι σας κτυπάει
 τοῦ ἀδελφοῦ τὴν κεφαλή.

Μὴν εἰποῦν στὸ στοχασμό τους
 τὰ ξένα ἔθνη ἀληθινά :
 ἔάν μισοῦνται ἀνάμεσό τους,
 δὲν τοὺς πρέπει ἐλευθεριά.

Ἐκτὸ ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ « Ἰμνου εἰς τὴν ἐλευθερίαν »

Δ. Σολωμός

2. ΠΡΟΣΦΑΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

ΥΜΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΗΜΑΙΑΝ

Αὐτὸ εἶναι τὸ ἱερὸ πανί, τὸ γαλανὸ καὶ τ' ἄσπρο,
κομμάτι ἀπ' ἀνοιξιάτικο καὶ ξάστερο οὐρανό,
ποῦ εἶναι λευκὸ σὰν τὸν ἀφρὸ τοῦ κύματος, ποῦ ἀνθίζει
σὲ περιγιάλι ὀλόγλυκο, σὲ πέλαο μακρινό.
Αὐτὸ εἶναι τὸ ἱερὸ πανί, ποῦ, ὅταν περνᾷ μπροστά μας,
ὕγραίνονται τὰ βλέφαρα καὶ σπαρταρᾷ ἡ καρδιά μας.

Δὲν εἶναι ἡ αὔρα, ποῦ ἔρχεται γλυκὰ νὰ τὸ χαϊδέψῃ,
δὲν τ' ἀνεμίζει πρόσχαρα ἡ αὔρα ἡ σιγανή,
εἶναι μιὰ ἀθάνατη πνοή, ποῦ ὀρμάει νὰ ζωντανέψῃ
μὲ ἀνατριχίλα ἀνέκφραστη τὸ δίχρωμο πανί.
Τὸ πῆρε κάποια μάγισσα καὶ τό 'καμε χλαμύδα
καὶ ζῆ σ' αὐτὸ καὶ πάλ्लεται ὀλόκληρη ἡ Πατρίδα.

Εἶναι ἡ Σημαία! Τῇ βλόγησαν παπᾶδες μ' ἄσπρα γένεια
μέσ' στῆς σκλαβιάς τὸ τρίσβαθο κι ἀπόκρυφο σχολειό,
ἔκλαψαν μάτια καὶ καρδιὲς ἐπάνω της, κι οἱ κόρες
τῇ νύχτα τὴν ὑφαίνανε κρυφὰ στὸν ἀργαλειό.
Σὰ βόρειο σέλας ἄστραψε στῆ Λαύρα μιὰν ἡμέρα
κι ἀπλώθηκε ὡς τὸν ἕβδομο οὐρανὸ κι ἀκόμη πέρα.

« Διάπλασις τῶν Παίδων » 1917

Στέφ. Δάφνης

ΑΥΤΟ ΗΤΟ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ 1940 - 1941

Οὐδέποτε εἶδον τοιαύτην ἀπόφασιν, τοιαύτην αὐθόρμητον καὶ φυ-
σικὴν πειθαρχίαν καὶ τοιαύτην καρτερικότητα. Καὶ ἦτο τότε, ὅταν
ἓνας ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν, ὁ ὁποῖος διοικοῦσεν ἓνα φρου-
ριον εἰς τὸ Μακεδονικὸν μέτωπον, ἐκάλεσε τοὺς τριακοσίους ἀ ν ο μ ο ι ο -
γ ε ν ε ῖ ς ἄνδρας του καὶ τοὺς εἶπεν :

— Οἱ Γερμανοὶ εὐρίσκονται ἐπάνω εἰς τοὺς λόφους πρὸς βορρᾶν. Πι-
θανὸν ἐντὸς ὀλίγου νὰ ἐπιτεθοῦν ἐναντίον τοῦ φρουρίου μας. Πόσοι
ἀπὸ σᾶς εἴσθε ἔγγαμοι ;

Ἐννεμήκοντα περίπου ὕψωσαν τὰς χεῖρας των.

Ἄπο αὐτὴν τὴν στιγμὴν δίδω εἰς ὄλους τοὺς ἐγγάμους διμνηνον ἄδειαν ἀπουσίας, ἐὰν τὴν ἐπιθυμοῦν, καὶ θὰ τοὺς ἀναπληρώσω μὲ ὄσους εἶναι ἄγαμοι. Πόσοι ἀπὸ σᾶς ἐπιθυμεῖτε νὰ πάρετε ἄδειαν ;

Ὁ ὕδεις ἀπήντησε, καὶ ὁ ὕδεις ἐδέχθη νὰ λάβῃ ἄδειαν.

Βραδύτερον τὸ φρούριον ὑπέστη ἐπίθεσιν. Οἱ Γερμανοὶ τὸ προσέβαλλαν ἀδιαλείπτως καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ὑπερασπιστῶν του ἐφονεύθησαν. Ἄλλὰ τὸ φρούριον δὲν ἔπεσεν. Οἱ Γερμανοὶ εἰσήλασαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ κανὲν σχεδὸν ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ φρούρια δὲν ἐκυριεύθη.

Αὐτὸ ἦτο τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων, ἓνα πνεῦμα, τὸ ὁποῖον εἶναι δύσκολον ν' ἀναλυθῇ καὶ δύσκολον νὰ ἐξηγηθῇ. Γενικῶς, ὅμως, οἱ Ἕλληνες ὄλοι μετεῖχον τῆς παραδόξου καὶ ὑπερόχου ταύτης ἀποφασιστικότητος. Καὶ ἦτο αὕτη τὸ πλέον ἐμψυχωτικὸν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἐγνώρισα μέχρι τοῦδε.

Στάνλεϋ Κάσον

Ἀπεσταλμένος ἀγγλικῆς ἐφημερίδος
εἰς τὸ Ἑλληνικὸν μέτωπον

ΟΙ ΝΕΟΙ ΤΡΙΑΚΟΣΙΟΙ

Τὸ ἀνακοινωθὲν ἔλεγεν : « Ἡμετέρα πυροβολαρχία ἔβαλε τὴν πρωίαν σήμερον ἀπὸ προκεχωρημένης θέσεως ἐπιτυχέστατα κατὰ τῶν βουλγαρικῶν θέσεων ».

Ἀθόρυβα, σιωπηλά, τεχνικὰ ἡ πυροβολαρχία προχωρεῖ μέσα ἀπὸ τὶς χαράδρες. Περνᾷ ἀπο τὰ χαρακώματα τῆς πρώτης γραμμῆς καὶ οἱ ἀγρυπνοὶ φαντάρου, ποὺ φρουροῦν ἐκεῖ μὲ τὸ ὄπλον στὸ χέρι, ἀνταλλάσσουν μιὰ βουβή, θερμὴ χειραψία μὲ τοὺς ἀδελφοὺς πυροβολητάς.

Τώρα ἡ πυροβολαρχία μας προχωρεῖ ἐπὶ τοῦ ἀδεσπότου ἐδάφους, ποὺ χωρίζει τὶς δυὸ ἀντίπαλες γραμμές. Βῆμα πρὸς βῆμα, γιὰ νὰ μὴν ἀκουσθοῦν τὰ πατήματα. Γύρο βαθεῖα σιγή. Μόνον τὸ μονότονον τραγούδι τοῦ τριζονιοῦ, ποὺ μοιάζει σὰν ἓνας ὕμνος πρὸς τὴν σιωπὴν, καὶ κάπου κάπου, σὰν ἓνα μακρινὸ γαύγισμα σκυλιοῦ, ὁ ὑπόκωφος κρότος τοῦ βαρέος πυροβολικοῦ μας...

Θὰ εἶναι τρεῖς ἡ ὥρα, ὅταν ἡ πυροβολαρχία μας φθάνει στὸ σημεῖον ποὺ τῆς εἶχεν ὀρισθῆ. Οἱ ἀξιωματικοὶ δίδουν ψιθυριστὰ σχεδὸν τὰς διαταγὰς των. Τὰ κανόνια τοποθετοῦνται εἰς τάξιν μάχης κατὰ μῆκος τῆς χαράδρας. Γρήγορα γρήγορα οἱ ἄνδρες ἐτοιμάζουν ἓνα πρό-

χειρο «καμουφλάζ» επάνω από τὰ κανόνια μὲ μερικά χαμόκλαδα. Ἔπειτα κάθονται ὅλοι χάμω ἀκίνητοι καὶ περιμένουν ἀνυπομόνως τὴν ὥρα.

Δὲν ἀργεῖ! Οἱ κορυφογραμμὲς τοῦ σκοτεινοῦ ὄγκου τοῦ Παγγαίου ἀρχίζουν νὰ διαγράφονται επάνω στὸν ὀλιγώτερο μαῦρον ὀρίζοντα. Καὶ σιγὰ σιγὰ ὁ ὀρίζων αὐτὸς παίρνει ἀνοιχτότερες ἀποχρώσεις.

Ἄπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν οἱ ἀξιωματικοὶ βγάζουν τὰ ρολόγια των. Τὰ συννεφάκια επάνω ἀπὸ τὸ βουνὸ γίνονται κρέμ, ἔπειτα κίτρινα, ἔπειτα πορτοκαλιά, ἔπειτα πορφυρᾶ.

Ἡ χαραυγὴ ἐξύπνησε τοὺς πτερωτοὺς κατοίκους τοῦ κάμπου. Τὸ παιδρὸ τραγοῦδι τους ἀντηχεῖ σὰν ἓνα ὠραῖον ἑωθινὸ.

Καὶ τώρα μία κατακόκκινη φωτεινὴ γλῶσσα ξεπροβάλλει επάνω ἀπὸ τὸ Παγγαῖον. Ὁ ἥλιος! Εἶναι 5 καὶ 25'. Ἀκόμη ὀλίγα λεπτά...

Ἐξαφνα τὴν γαλήνην τοῦ κάμπου διακόπτει ἀπτόμα ἡ ὀμοβροντία τῶν κανονιῶν μας. Καὶ ἀμέσως κατόπιν ἄλλη. Καὶ ἔπειτα ἄλλη. Ἄλλεπάλληλοι αἱ ὀμοβροντίαι ζυπνοῦν τὴν κοιμισμένη ἡχὴ τῆς κοιλάδος. Καὶ ἔρχεται ἀδύνατη, σβησμένη ἢ ἀντήχησις ἀπὸ πέρα, ἀπὸ τὴν σκλαβωμένη γῆ τῶν Σερρῶν, σὰν μία ἀπηλπισμένη ἱκεσία πρὸς τοὺς ἐλευθερωτὰς της, σὰν ἓνα πνιγμένο «ἐλάτε, παιδιά, ἐλάτε»!

Κρατεῖ μιάμιση ὥρα ὁ βομβαρδισμὸς. Ρίχνει ἡ πυροβολαρχία μας επάνω ἀπὸ 300 βλήματα. Καὶ ὁ παρατηρητὴς ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν του θέσιν ἀναφέρει :

« Πανικὸς εἰς τὰ βουλγαρικὰ χαρακώματα. Αἱ ὀβίδες μας πέφτουν σχεδὸν πάντοτε εἰς τὰ χαρακώματά των. Οἱ Βούλγαροι τρέχουν ἄσκοπα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, σὰν ξαφνιασμένες μέλισσες κυψέλης ».

Οἱ πυροβοληταὶ μας ρίχνουν ἀκούραστοι. Μεγάλαι σταγόνες ἰδρωτὸς βρέχουν τὰ ἡλιοκαμένα πρόσωπά των... Ἄλλ' ἰδοῦ ἐπὶ τέλους καὶ τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικόν. Ἄπὸ τρεῖς διευθύνσεις οἱ Βούλγαροι κτυποῦν τοὺς ἰδικούς μας.

Δυὸ γερμανικὰ ἀεροπλάνα μὲ τὸν μαῦρο σταυρὸ στὰ πτερύγιά των σηκώνονται καὶ ἔρχονται νὰ ἐπισημάνουν τὴν θέσιν τῆς πυροβολαρχίας. Εὐτυχῶς, ὅμως, τὰ κανόνια εἶναι σχετικῶς καλὰ καμουφλαρισμένα· καὶ οἱ ἀεροπόροι δὲν ἤμποροῦν νὰ σημειώσουν ἀκριβῶς τὴν θέσιν των.

Ἐν τούτοις αἱ ἐχθρικαὶ ὀβίδες ἀρχίζουν νὰ σπάζουν γῦρο ἀπὸ τὴν

χαράδρα και ύψώνουν θεόρατα σύννεφα σκόνης. Πέντε βουλγαρικοί πυροβολαρχίαι, βαρέος και πεδινού πυροβολικού, έχουν τώρα συγκεντρώσει το πύρ των εναντίον τής θέσεως, την όποίαν τους υπέδειξαν τα γερμανικά αεροπλάνα με τόν ασύρματόν τους.

‘Ο διοικητής τής μοίρας διατάσσει τότε τους άνδρας του να αφήσουν τα κανόνια και να πάνε να κρυφθοῦν σέ μιὰ συστάδα θάμνων λίγο πιό πίσω. Κανείς, όμως, δέν υπακούει.

— ‘Εσεῖς γιατί δέν φεύγετε, κύριε μοίραρχε; έρωτᾷ ένας πυροβολητής.

— ‘Εγώ, παιδί μου, δέν μπορῶ ν’ αφήσω τα κανόνια μου.

— Τότε γιατί να τ’ αφήσωμεν έμεῖς, κύριε μοίραρχε; ‘Εδῶ θά μείνωμε!

Καί, σάν άλλοι τριακόσιοι τῶν Θερμοπυλῶν, οἱ γενναῖοι αὐτοὶ πυροβοληταὶ μένουν ἀπτόητοι στὰς θέσεις των, ἐνῶ αἱ βουλγαρικοὶ ὀβίδες βουίζουν γύρω τους.

‘Ενα θραῦσμα ὀβίδος πληγώνει τόν ἀρχισκοπευτήν δεκανέα Πατσῶν Νικ. κάτω ἀπό τὸ μάτι. ‘Ο μοίραρχος διατάσσει τοὺς νοσοκόμους νὰ τὸν πάνε πίσω και νὰ τὸν περιποιηθοῦν. ‘Ο γενναῖος, όμως, Λαρισινὸς ἀρνεῖται :

— Θὰ μείνω στῆ θέσι μου, κύριε μοίραρχε.

Δέν αφήνει καν οὔτε νὰ ἐπιδέσουν τὸ τραῦμα του, ἀπὸ τὸ ὅποῖον ρέει ἀφθονον τὸ αἷμα. ‘Αρκεῖται μόνον νὰ τὸ ἀλείψῃ μόνος του με λίγο ἰώδιον. Καὶ μένει στὴν θέσιν του.

‘Ενα ἄλλο θραῦσμα πληγώνει σοβαρῶς στὸ στῆθος τὸν ἀνθυπίατρον Κωστάκη και τέσσαρας πυροβολητάς και φέρνει κάποια μικρὴ βλάβη σ’ ἓνα κανόνι.

‘Ο ἀνθυπίατρος ἐπιβλέπει μόνος του τὴν ἐπίδρασιν τῶν τραυματιῶν και ἔπειτα αφήνει τοὺς νοσοκόμους νὰ τὸν μεταφέρουν, σχεδὸν ἀνάσθητον πιά, πρὸς τὰ ὀπίσω.

‘Ολην τὴν ἡμέραν οἱ γενναῖοι μας ἀπτόητοι, γαλήνιοι, μειδιώντες, ἀστειευόμενοι ἔμειναν στὰς θέσεις των, χωρὶς εὐτυχῶς νὰ ὑποστοῦν καμμίαν ἄλλην ἀπώλειαν ἢ ζημίαν. Καὶ μόνον κατὰ τὰς 9 τὸ βράδυ ἡ πυροβολαρχία, σύμφωνα με τὰς διαταγὰς πού εἶχεν, ἐμπῆκεν εἰς τάξιν πορείας και ἤσυχα ἤσυχα, σάν νὰ ἐπέστρεφεν ἀπὸ γυμνάσια, ἐγύρισε πίσω στὴν θέσιν τῆς. ‘Η γενναία πυροβολαρχία ἐγράφη με ἄσβεστα γράμματα στὴν ἔθνικὴ βίβλον τῶν ἀφανῶν ἡρώων.

Η ΝΙΚΗ

Ἐδῶ στὸ Ἑλληνικὸ τὸ χῶμα,
τὸ στοιχειωμένο κι ἱερό,
ποῦ τὸ ἴδιο χῶμα μένει ἀκόμα
ἀπ' τὸν ἀρχαῖο τὸν καιρό,

στὸ χῶμα τοῦτο πάντα ἀνθοῦνε
κι ἔχουν ἀθάνατη ζωὴ
καὶ μᾶς θαμπώνουν, μᾶς μεθοῦνε
νεράιδες, ἥρωες, θεοί.

Ἐδῶ στὸ Ἑλληνικὸ τὸ χῶμα,
τὸ στοιχειωμένο κι ἱερό,
ποῦ τὸ ἴδιο χῶμα μένει ἀκόμα
ἀπ' τὸν ἀρχαῖο τὸν καιρό,

εἶδα τὴ Νίκη τὴ μεγάλη,
τὴ Νίκη τὴν παντοτινὴ,
τὴν εἶδα ἐμπρὸς μου νὰ προβάλλῃ
μὲ φορεσιά ὄλεφωτεινὴ.

Κ. Παλαμῆς

Η ΓΑΛΑΝΟΛΕΥΚΗ ΣΤΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ

...Νωρίς τὸ πρωὶ ξεκίνησε ἡ « Ὀλγα » γιὰ τὸ ταξίδι πρὸς τὴν Λέρο. Σύμφωνα μὲ τίς διαταγές τοῦ Ναυαρχείου ἔπρεπε νὰ ὑπολογίσῃ ἔτσι τὴν ἐκκίνηση καὶ τὴν ταχύτητά της κατὰ τὸν πλοῦν, ὥστε νὰ βρεθῆ κοντὰ στὰ ἀνατολικά παράλια τῆς Κρήτης κατὰ τὸ σούρουπο. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα ἀρχίζεν ἡ πιὸ ἐπικίνδυνη διαδρομὴ, μέσα σὲ μιὰ περιοχή, ὅπου κυριαρχοῦσαν ἀπόλυτα τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα, αἱ τορπιλλάκατοι καὶ τὰ ὑποβρύχια, καὶ ὅπου ὁ κίνδυνος καταδοκοῦσε σὲ κάθε μίλλι.

Ἄρχιζε νὰ πέφτῃ τὸ σκοτάδι, ὅταν ἀντίκρυσαν ἀπὸ μακριὰ τὰ βουνὰ τῆς Κρήτης. Ὅσοι ναῦτες δὲν εἶχαν ὑπηρεσίαν, ἀνέβηκαν νὰ δοῦν,

για μιὰ στιγμή ἔστω, τὸ θέαμα αὐτό. Βαθειὰ συγκίνησις τοὺς συνεῖχεν ὄλους. Ἦταν ἡ πρώτη φορά, ἔπειτα ἀπὸ χρόνια ὀλοκλήρα ἑκπατρισμοῦ καὶ σκληροῦ ἀγῶνος, ποὺ ἀντίκρουζαν ἑλληνικὰ βουνά. Καὶ ξυπνοῦσε μέσα των αὐτὸ τὸ θέαμα τόσους πόθους, τόσες νοσταλγίες! Ἄλλὰ τὸ σκοτάδι ἔπεσε πολὺ γρήγορα καὶ ἔκρυψεν ἐντελῶς ἀπὸ τὰ μάτια των τὰ ἑλληνικὰ βουνά. Τὸ ἴδιο, ὁμως, σκοτάδι ἐβοήθησε τὴν «Βασίλισσα Ὀλγα» καὶ τὸ ἀγγλικὸν ἀντιτορπιλικὸν «Ἰντρέπιντ», ποὺ τὴν συνώδευε μὲ ἀνάλαφρο φορτίο, νὰ περάσουν χωρὶς ἀπεικταῖο τὰ τόσον ἐπικίνδυνα νερά τοῦ Αἰγαίου, νὰ διαφύγουν τὴν ἀγρυπνη προσοχὴ τῶν Γερμανῶν καὶ νὰ φθάσουν στὸ λιμάνι τῆς Λέρου.

Γιὰ πρώτη φορά, ἔπειτα ἀπὸ δυόμιση χρόνια, ἡ «Ὀλγα» ἦταν πάλι σὲ ἑλληνικὸ λιμάνι. Ἔβλεπαν γυμνοὺς λόφους μὲ τίς χαρακτηριστικώτατες ἑλληνικὲς γραμμές, ὠραῖα καταπράσινα περιβόλια, ποὺ τοὺς ἐθύμιζαν τὴν Αἴγινα καὶ τὸν Πόρο. σπιτάκια ὀλόασπρα μὲ τὴν ἑλληνικὴ νησιώτικη ἀρχιτεκτονικὴ, ποὺ δὲν μπορούσαν ν' ἀλλοιώσουν οἱ ἀτέλειωτες ἰταλικὲς ἀποθήκες καὶ τὰ ἄλλα πολυάριθμα στρατιωτικὰ κτίρια. Καὶ ἔπειτα ἤξεραν ὅτι εἶναι στὰ Δωδεκάνησα, τὰ ἀξέχαστα καὶ πολυαγαπημένα ἑλληνικὰ νησιά, ποὺ τόσον καιρὸ περίμεναν μάταια τὴν ἀπελευθέρωσίν των. Καὶ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ναυτικούς αὐτοὺς, ποὺ ἤξεραν τώρα ὅτι οἱ ἀγαπημένοι των στὰ ἄλλα ἑλληνικὰ νησιά καὶ ἑλληνικὰ ἀκρογιάλια τραβοῦσαν τὰ βασιανιστήρια τῆς σκλαβιάς, δὲν μπορούσε νὰ κρύψῃ τὴν συγκίνησίν του μπροστὰ στὸ θέαμα καὶ τίς σκέψεις αὐτές.

Ἡ Λέρος εἶχε καταληφθῆ δυὸ μέρες νωρίτερα ἀπὸ τοὺς «κοιμάντες», Ἕλληνες καὶ Ἀγγλους, ποὺ μετέφεραν οἱ ἀτρόμητες «ἡμιολίες». Ἡ «Ὀλγα» μαζὶ μὲ τὸ «Ἰντρέπιντ» ἦταν τὰ πρῶτα καθαυτὸ πολεμικὰ τῶν Συμμάχων, ποὺ ἤρχοντο νὰ στεριώσουν τὴν κατοχὴ αὐτῆ, τόσον ἐπισφαλῆ καὶ ἀνεπαρκῆ, ἀλλοίμονον!

Λίγοι, ἐλάχιστοι ἦταν οἱ κάτοικοι, ποὺ εἶχαν ἀπομεινεί ἀπὸ τοὺς ἀμείλικτους διαγμούς στὸ νησί. Κι αὐτοὶ ἦταν τόσο φοβισμένοι ἀπὸ τὴν τρομοκρατία δεκαετιῶν ὀλοκλήρων, εἶχαν τόσην ἀγωνίαν, ὅτι θὰ διαλυθῆ γρήγορα τὸ ἀπίστευτον ὄνειρο ποὺ ἔβλεπαν τώρα, ὥστε νὰ μὴν τολμοῦν νὰ ἐκδηλώσουν ἀκόμα τὴν χαρὰ καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν των.

Δυὸ παιδάκια πλησίασαν μόνον μὲ μιὰ βαρκούλα καὶ μὲ καθαρὰ, περιποιημένα ἑλληνικὰ ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν ἀξιωματούχο, ποὺ ἦταν κοντὰ στὴ σκάλα, νὰ τοὺς δώσῃ τὴν ἄδεια νὰ ἀνέβουν στὸ καράβι. Ἔτρεμαν ἀπὸ τὴν συγκίνησιν τὰ παιδάκια αὐτά, ποὺ εἶχαν γεννηθῆ μέσα στὴν

ιταλική τρομοκρατία, πού δὲν εἶχαν ποτὲ δεῖ τὴ Γ α λ α ν ό λ ε υ κ η νὰ κυματίζῃ ἐλεύθερα στὸν ἀέρα, πού μόνο ἀπὸ τὸν παπποῦ καὶ τὴ γιαγιά των θὰ εἶχαν ἀκούσει γιὰ τὴν μακρινὴ Πατρίδα, πού δὲν τοὺς ἐξέχασε ποτὲ καὶ θὰ ἔφθανε μιὰ ἡμέρα νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ.

Σὰν ὑπνωτισμένα ἀπὸ τὸ θέαμα, πού ἔβλεπαν ἐμπρός των, ἐπροχώρησαν πρὸς τὸν μικρὸν ἱστόν, ὅπου ἐκυμάτιζεν ἡ σημαία τῆς «Ὀλγας». Ἐγονάτισαν πρῶτα, ἔμειναν κάμποσῃ ὥρα, σὰν νὰ ἔκαναν τὴν προσευχὴ των καί, ἀφοῦ σηλώθηκαν, ἔπιασαν τὴν ἄκρῃ τῆς σημαίας καὶ τὴν ἔφεραν εὐλαβικά στὰ χεῖλη των. Ἀπὸ τὰ μάτια τῶν ναυτῶν καὶ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς «Ὀλγας», πού τὰ παρακολουθοῦσαν, μάτια πού εἶχαν ἀντιμετωπίσει ἀδίστακτα τόσους κινδύνους καὶ τόση φρίκη, τὰ δάκρυα ἀργοκύλησαν γιὰ — πρῶτῃ φορὰ — ἐπάνω στὰ ἡλιοκαμένα μάγουλα.

Δὲν εἶπαν τίποτ' ἄλλο τὰ δυὸ παιδάκια. Ἐφίλησαν μόνο τὸ χέρι τοῦ ἀξιωματικοῦ, πού τοὺς εἶχεν ἐπιτρέψῃ νὰ ἀνέβουν, καὶ κατέβηκαν πάλι στὴν βαρκούλα των...

«Βασίλισσα Ὀλγα»

Ἀχ. Κύρου

ΣΤΗ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟ

Μὲ τίς φωνές τῶν ἀηδονιῶν καὶ τίς ἀνάσες τῶν ἀνθιῶν
τὸ πλέκει ὁ Μάης μῆνας
τὸ πολυκέλαδο ἄγγελμα, τὸ εὐωδιασμένο μῆνυμα
στοὺς κήπους τῆς Ἀθήνας.

Τ' ἀκοῦς, κυρούλα τῶν κυρῶν ; Τ' ἀκοῦς, μητέρα Ἑλλάδα μας ;
ἔλα καὶ πάλι ὀρθώσου
καὶ βάλε τὰ λαμπριάτικα τὰ ροῦχα σου, γιὰ νὰ δεχτῆς
τὴ Δωδεκάνησό σου.

Εἶναι κι αὐτὴ ἀπ' τίς πιὸ ἀκριβές τίς κόρες σου. Στὰ σίδερα
δεμένη σκλάβα αἰῶνας,
ἀπὸ τὸ πικροπότηρο τῶν θυσιῶν ἐρρούφηξε
καὶ τίς στερνές σταγόνες.

Μὰ οἱ τύραννοι δὲν μπόρεσαν τὸ αἷμα τῆς νὰ μολέψουνε
 κι Ἑλληνοπούλα ἐστάθη
 ἀμόλευτη, ἄσπιλη, λευκὴ μέσα στῆς πολυκύμαντης
 τῆς Ἱστορίας τὰ βάρη.

Κι ἔρχεται τώρα ! Κι ἔρχονται μαζί τῆς ὅλες οἱ χαρές,
 μαζί τῆς ὅλοι οἱ πόθοι!...

Ἄχ, τέτοια, ἀλήθεια, Πασχαλιά, ἄχ, τέτοια, ἀλήθεια, Ἀνάστασι
 κάθε καρδιά τὴ νοιώθει.

« Δωδεκάνησος » 1945

Σωτ. Σκίπης

Ο ΠΝΙΓΜΟΣ ΤΟΥ ΚΟΡΔΗ

(Ἡ 5η Μεραρχία ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Ματθαίουπουλον κατὰ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον, τὸν Ὀκτώβριον 1912, ἀφοῦ ἔδωκε νικηφόρον μάχην πρὸς τοὺς Τούρκους εἰς Λαζαράδες, κατήρητο πρὸς τὸν Ἀλιάκμονα, ἵνα ζεῦξη τοῦτον καὶ βαδίση πρὸς τὴν Κοζάνην, διὰ τὴν ἀνακώψην τοῦ ἐχθροῦ τὴν ὑποχώρησιν ἢ παρεμποδίσην ἐπιθεσὶν ἐχθρῶν ἐκ Σόροβιτς κατερχομένων δυνάμεων).

Ὅλιγον μετὰ τὸ μεσημέρι διετάχθησαν τὰ σώματα νὰ προχωρήσουν πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ἀφοῦ εἶχεν, ἔνοεῖται, προηγηθῆ τὸ μηχανικὸν τῆς μεραρχίας καὶ ἀπεπειρατο τὴν ζεῦξιν. Ἡ γέφυρα ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἀκριβῶς εἰς κάποιον πόρον εὐρισκόμενον ἐκεῖθεν τοῦ χωρίου Λαζαράδες.

Πρὸ τοῦ πόρου ὑπάρχει μιὰ γραφικωτάτη κοιλάς μὲ δάσος ἀπὸ υπερύψηλα δένδρα, τοὺς κορμούς τῶν ὁποίων, ὅταν ἐφθάσαμεν ἐκεῖ, ἐθέριζαν οἱ πελέκει τῶν γεφυροποιῶν καὶ τὰ κτυπήματά των ἀντηχοῦσαν ρυθμικὰ καὶ μονότονα.

Οἱ ὀλίγοι ἀξιωματικοὶ καὶ ὀπλίται, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκοντο εἰς τὴν ὄχθην, ἦσαν ἐκτάκτως συγκεκινημένοι. Πρὸ δύο λεπτῶν εἶχε πνιγῆ ἔμπρὸς εἰς τὰ μάτια των μαζί μὲ τρεῖς ἱππεῖς ὁ ἀνθυπὸλαρχος Κορδῆς, ἕνας πρόθυμος καὶ θαρραλέος ἀξιωματικὸς, χωρὶς νὰ ἠμπορέσουν νὰ τοῦ δώσουν τὴν παραμικροτέραν βοήθειαν. Ὁ Κορδῆς τὴν προηγουμένην νύκτα, ἐπιχειρῶν τολμηρὰν ἀναγνώρισιν, εἶχε διαβῆ ἔφιππος

τὸν πόρον, ἐκεῖ ἀκριβῶς, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ κάμουν τὴν γέφυραν. Ἦθελε λοιπὸν νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἀναγνώρισιν καὶ τὴν ἐπομένην. Δὲν εἶχεν ἀντιληφθῆ τὸ γεγονός ὅτι ἀπὸ τὴν ραγδαίαν βροχὴν ἐνὸς ὀλοκλήρου ἡμερονυκτίου εἶχε πλημμυρίσει ὁ ποταμός, εἶχε φουσκώσει, καὶ ὁ πόρος δὲν ἦτο πλέον βατός.

Πραγματικῶς ἡ περιφημος Βίστριτσα, τὴν ὁποίαν εἶχαμεν ἐμπρός μας, ἦτο πολὺ ὠργισμένη. Τὰ νερά της, δικαιολογοῦντα τελειῶς τ' ὄνομα Καρὰ-σοῦ — μαῦρα νερά —, τὸ ὅποῖον τῆς ἔδωσαν οἱ Τοῦρκοι, ἐκόχλαζαν καὶ ἐβούιζαν μέσα εἰς τὴν πλατεῖαν τεναγώδη κοίτην, ὡσὰν μυριάδες τεράστια φίδια, πού φεύγουν ἀκράτητα, κυνηγημένα, δὲν γνωρίζω ἀπὸ ποῖον μυθολογικὸν ἥρωα. Ματαίως οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ συνάδελφοί του συνέστησαν ἐπανειλημμένως εἰς τὸν Κορδῆν νὰ προσέξῃ. Ἐσπηροῦνισε τὸ ἄλογόν του καὶ ἐρρίφθη εἰς τὸν ποταμόν. Ἐκεῖ εἰς τὸν πόρον, ὅπου ἡ κοίτη γίνεται ὀλιγώτερον βαθεῖα καὶ εἶναι στρωμένη μὲ χαλίκια μεγάλα καὶ βράχους, τὰ φίδια ὑψώνονται, συστρέφονται. Γίνεται δίνη. Μόλις ὁ ἀνθυπὶλαρχος ἐπλησίασεν ἐκεῖ, αὐτὰ τὰ φίδια τὸν ἔζωσαν, τὸν περιεκύκλωσαν, τὸν ἤρπασαν ἀπὸ τὴν σέλαν τοῦ ἀλόγου του καὶ τὸν ἐρρούφησαν. Ἀπὸ τὴν ἔχθην δὲν ἐπρόφθασαν νὰ ἰδοῦν παρὰ μόνον τὰ χέρια του, πού ἐπάλαισαν δι' ὀλίγα λεπτά.

Τὸ ἄλογον μὲ τὸν τράχηλον καμαρωτόν, τὰ ρουθούνια κατακόκκινα, τὴν χαίτην ἀνεμιστὴν προσπαθοῦσε νὰ δαμάσῃ τὴν ὀρμὴν τοῦ νεροῦ. Ἐβγαζε διὰ μίαν στιγμὴν τὰ ποδάρια του ἀπὸ τὸν ποταμόν, ἐχρεμέτιζεν, ἐρρουθούνιζε καὶ προχωροῦσε μὲ αἰφνίδια κυλίματα ὡσὰν τὸ δελφίνι, μέχρις οὗ ἔφθασεν εἰς τὴν ἄλλην ἔχθην. Οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται ἔμειναν δι' ὀλίγα λεπτά σὰν ἀπολιθωμένοι. Δὲν ἤθελαν νὰ πιστεύουν ὅτι ἐχάθη ἓνα παλληκάρι ἔτσι γρήγορα, εἰς μίαν στιγμὴν!

Σπ. Μελάς

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΔΩ Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ Πατρίδα μας,
μὰ φτάνει πέρα ὡς πέρα,
πού κλαῖν' οἱ σκλάβοι ἀδερφοί
στὸ σκλαβωμένο ἀγέρα.

Δέν εἶναι ἐδῶ ἡ Πατρίδα μας,
φτάνει μακριά καί γύρα,
ὡς τῇ μεγάλῃ ἐκκλησιᾷ
μὲ τὴν κλεισμένη θύρα.

Δέν εἶναι ἐδῶ ἡ Πατρίδα μας,
μὰ φτάνει πέρα ὡς πέρα,
ποῦ τὸ σπαθί μας κι ὁ σταυρὸς
θὰ φτάσουνε μιὰ μέρα !

Κ. Μάνος

ΠΡΟΣ ΤΟ ΜΕΤΩΠΙΟΝ

Ἡ ἀμαξοστοιχία πλήρης πυροβολητῶν ἐξεκίνησεν ἀργὰ ἀργὰ ἀπὸ τὸν ἐν Ἀθήναις σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου Λαρίσης καί, ἀφήνουσα ὀπίσω τῆς πυκνὰ σύννεφα μολυβένιου καπνοῦ, ἐχύθη ὡς πελώριος ὄφις πρὸς τοὺς Μύλους Ἀττικῆς.

Ἐπροχωροῦσε θορυβωδῶς μέσα ἀπὸ τὴν μικρὰν λαϊκὴν συνοικίαν, ἡ ὁποία εἶχε παρατάξει λευκοὺς οἰκίσκους δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς γραμμῆς. Εἷς ἐν ὕψωμα γυναῖκες συγκεντρωμένα ἐφαίνοντο ὅτι προσεπάθουν νὰ συλλάβουν τὰς φυσιογνωμίας τῶν στρατιωτῶν. Ἐκεῖνοι κρεμασμένοι εἰς τὰ παράθυρα ἔσειον τὰ τηλήκιά των, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα μερικὰ ἄσπρα μανδύλια ἐκινήθησαν σπασμωδικά. Μία βροντώδης ζητωκραυγὴ ἠκούσθη ἀπὸ τὰ βαγόνια τῶν στρατιωτῶν, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα μία εὐχὴ ἐσκέπασε τὸν θόρυβον τοῦ σιδηροδρόμου :

— Στὸ καλό!...

Ἡ πόλις ἐχάνετο ἤδη ὀπίσω μας. Ἐπὶ τέλους ἡ ἀτμομηχανὴ ὤρμησεν εἰς τὸν στενὸν λαιμὸν τῆς Πάρνηθος καὶ αἱ Ἀθηναὶ δὲν ἐφαίνοντο πλέον. Γύρο μου ἐβομβοῦσεν ὁ εὐθυμος θόρυβος τῶν στρατιωτῶν. Ἐκλεισα τὰ μάτια μου. Εἶναι καὶ αὐτὸ εἰς τρόπον νὰ μὴ ἀκούη κανεὶς. Ἀλλὰ πρὸ πάντων αὐτὸ εἶναι εἰς τρόπον νὰ συγκεντρωθῇ κανεὶς εἰς τὸν ἑαυτὸν του, νὰ μείνῃ μόνος του μὲ τὰς σκέψεις του.

Καὶ ἐσκεπτόμην.

Ἀφῆνα ὀπίσω μου μίαν πόλιν, τὴν ὁποίαν ἔτρωγεν ὁ ὑψηλὸς πυρετὸς τοῦ πολέμου. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποῦ ἐψιθυρίσθη ὅτι ἡ Ἑλλάς συνω-

μολόγησε συμμαχίαν με τὰ ἄλλα Βαλκανικὰ κράτη, μόλις εἶχον περάσει ὀλίγαι ἑβδομάδες.

Καὶ εἰς τὸ μεταξὺ αὐτὸ αἱ ἑτοιμασίαι, μυστικαὶ καὶ φανεραί, ἔβροντοφωνοῦσαν ὅτι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν ἤμπορεῖ ν' ἀκουσθῇ τὸ « τουφέκι ». Ὁλη ἡ Ἑλλάς εἶχε σκεπασθῆ ἀπὸ χακί. Κάτω ἀπὸ τὸ πληθικιον τοῦ ἐφέδρου ἐφαίνοντο πλέον ὄλα τὰ γνωστὰ καὶ ἄγνωστα πρόσωπα, καὶ ἐκάστην νύκτα οἱ κοιμισμένοι δρόμοι ἐξυπνοῦσαν ἀπὸ τὸν βαρὺν ἤχον τῶν τροχῶν τῶν τηλεβόλων, ποῦ ἔφευγον ἀτελεῖωτα διευθυνόμενα πρὸς τὰ σύνορα.

Μοῦ ἤλθε ζωντανώτατα εἰς τὴν μνήμην μου τὸ ἐπεισόδιον τοῦ καλοῦ συναδέλφου, με τὸν ὅποιον χρόνια εἶχον ἐργασθῆ εἰς τὸ ἴδιον γραφεῖον, εἰς τὴν ἰδίαν τράπεζαν μάλιστα. Μόλις ἐδημοσιεῖθη τὸ διάταγμα τῆς ἐπιστρατεύσεως, ὁ συνάδελφός μου ἐπῆγε καὶ ἐνεγράφη εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐθελοντῶν. Ἄλλὰ μία σκέψις τὸν ἐτρόμαζε. Πῶς θὰ ἀνήγγελλε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν πατέρα του, ἕνα σεβαστὸν καὶ ἔρημον γέροντα, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχεν ἄλλον εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ αὐτὸ τὸ παιδί. Ἦτο βέβαιον, ὅτι αὐτὴ ἡ ἀγγελία θὰ ἐφόνευε τὸν γέροντα ἐκεῖνον.

Ἐν τούτοις ὁ συνάδελφός μου ἐπῆρε τὴν ἀπόφασιν καὶ μίαν ἐσπέραν, ὅταν ὄλα πλέον ἦσαν ἑτοιμα καὶ οἱ ἐθελονταὶ συνεκεντροῦντο εἰς τὸν στρατῶνα, ὁ συνάδελφός μου ἐξωμολογήθη τὸ διάβημά του εἰς τὸν πατέρα του καὶ τοῦ ἐζήτησε τὴν εὐχὴν του.

Ἀδάκρυτος ὁ γέρον, κρύπτων τὴν συγκίνησίν του, ἀπεχαιρέτισε τὸν υἱόν του με λόγια, τὰ ὁποῖα θὰ ἐζήλευε Σπαρτιάτης τῆς ἐποχῆς τοῦ Λυκούργου :

— Πήγαινε, παιδί μου, στὴν εὐχὴ μου, εἶπεν. Ἡ ὑποχρέωσις πρὸς τὴν Πατρίδα εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς τὸν πατέρα. Κοίταζε νὰ κάμῃς τὸ καθῆκον σου. Ἄν μάθω πῶς ἐσκοτώθης, πιθανὸν νὰ μὴ πεθάνω. Ἄν μάθω ὅτι ἐδειλιάσες, θὰ πεθάνω ἀπὸ ἐντροπῆν.

Καὶ πῶς νὰ λησιμονήσω τὴν ἄλλην σκηνήν, ποῦ εἶδα μίαν ἐσπέραν, ὅταν τὸ πρῶτον σκότος τῆς νυκτὸς κατέβαινε πρὸς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὴν θύραν ἐνὸς οἰκίσκου μιὰ μάννα ἀποχαιρετοῦσε τὸ παιδί της, ποῦ ἔφευγε διὰ τὰ σύνορα :

— Στὸ καλὸ, τοῦ εἶπε. Κοίταζε νὰ γυρίσης, ὅπως σὲ θέλομεν ὄλοι. Ἄν σκοτωθῆς, πάλι θὰ ἰδωθοῦμε γρήγορα.

Ἡ μάννα, ποῦ τὰ ἔλεγεν αὐτὰ τὰ λόγια, δὲν ἦτο Λάκαινα σύγχρονος τοῦ Λεωνίδου. Ἦτο γυναικούλα τῶν Ἀθηναίων, ἀπ' ἐκεῖνας, ποῦ

ἀπαντῶμεν εἰς πᾶσαν στιγμὴν εἰς τὸν δρόμον μας, χωρὶς νὰ ὑποπτευώμεθα ὅτι κρύπτεται μέσα εἰς τὴν ψυχὴν των ὁ ἥρωισμός, ποῦ ἀναφέρεται παραδειγματικῶς εἰς τὴν ἱστορίαν...

Ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέρας, ἀφ' ὅτου εἶχεν ἀρχίσει ἡ ἐπιστράτευσις, αὐτὰ τὰ παραδείγματα, τῆς προθυμίας τῶν νέων, τοῦ ἥρωισμοῦ τῶν γονέων, ἤρχοντο ἀτελείωτα καὶ ἀλληλένδετα, ὡς κρίκοι μιᾶς χρυσῆς ἀλύσειος, νὰ σκορπίσουν ἐλπίδας, νὰ ἐμπνεύσουν τὸ θάρρος.

Ἡ ἱστορία τῶν πολέμων 1912 - 1913 δὲν θὰ γραφῆ βεβαίως συντόμως. Μία ἱστορία ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα δὲν ὑπάρχουν ἀκόμη οὔτε θὰ ὑπάρξουν γρήγορα. Ἄλλ' ὅταν ἡ ἱστορία αὐτὴ θὰ γραφῆ, θὰ ἀποτελέσῃ ἓνα τόμον ἄξιον νὰ ταχθῆ εἰς τὴν βιβλιοθήκην παραπλεύρως τοῦ τόμου, ποῦ περιγράφει τοὺς Μηδικούς πολέμους, καὶ τοῦ ἄλλου, ποῦ διηγεῖται τὰ κατορθώματα τοῦ 1821...

« Ἀπὸ τὰ πεδία τῶν μαχῶν »

Γ. Τσοκόπουλος

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟ ΜΕΤΩΠΟ

— Καλέ μου, οἱ Ἄϊ - Δημήτρηδες ἔχουν ἀνθίσει ὄλοι,
καὶ ἀσπρολογᾶ, σὰ νὰ ἔπεσε χιόνι, τὸ περιβόλι.

Ἵσοι περνοῦν στὴ γειτονιά κι ὄσοι τοὺς ἀντικρύζουν,
ὄλοι τοὺς καμαρώνουνε καὶ μᾶς καλοτυχίζου.

Περνοῦνε τ' ἄγουρα παιδιὰ κι ἀνθὸ κυττᾶν νὰ κλέψουν,
ἔρχονται οἱ νιὲς καὶ μοῦ ζητοῦν κλωνάρι νὰ φυτέψουν.

Μὰ ἐγὼ δὲ δίνω κανενός. Καὶ μοναχὰ στεφάνι
γιὰ τ' Ἄϊ - Δημήτρη κάτασπρο τὸ εἰκόνησμα εἶχα κάνει.

Ἰνὴμερα τῆς χάρης του τὸ πῆγα μοναχὴ μου
καὶ τὸν ἐπαρακάλεσα θερμὰ στὴν προσευχή μου,

— ποῦ εἶναι στρατιώτης σὰν καὶ σὲ — οἱ φλόγες τοῦ πολέμου
νὰ μὴ σοῦ ἔγγιάξουν οὔτε μιὰ τριχούλα σου, καλέ μου!

« Καιρὸς Πολέμου »

Γ. Ἀθάνας

Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Τὴν ἑσπέραν τῆς ἀξιομνημονεύτου ἡμέρας, τῆς Παρασκευῆς 26 Ὀκτωβρίου 1912, ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν παρουσίασε θέαμα, ὅμοιον τοῦ ὁποίου σπανίως ἐδόθη εὐκαιρία εἰς τοὺς ἱστορικοὺς νὰ περιγράψουν.

Ἡ ἡμέρα ἀπὸ πρωΐας ἦτο βροχερά. Ὁ πνέων ἄνεμος ἐσοκρόπιζε τὰς ψεκάδας, αἱ ὁποῖαι διαρκῶς κατέπιπτον ἀπὸ τὰ σκεπάζοντα τὸν οὐρανὸν θολὰ σύννεφα. Ἐν τούτοις ἡ κίνησις εἰς τὰς ὁδοὺς, ἐπειδὴ συνέπιπτε καὶ τὸ ἑορτάσιμον τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν, ὡς γνωστὸν, πανηγυρίζεται ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου, ἐξηκολούθησε ζωηροτάτη, ἐπιταθεῖσα ἰδίως κατὰ τὰς μεταμεσημβρινὰς ὥρας.

Ἦδη ἀπὸ δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν ἐκυκλοφόρει ἡ φήμη, ὅτι ἡ Θεσσαλονίκη κατελήφθη ἢ ἐπρόκειτο ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν νὰ καταληφθῇ ὑπὸ τοῦ νικηφόρου ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὁ ὁποῖος προήλαυε παρὰ τὸν Ἀξιὸν μετὰ τὴν ἔνδοξον μάχην τῶν Γιαννιτσῶν. Ἡ ἀγωνία ὀλονὲν ἠῤῥαξαν. Οἱ ἐπίσημοι κύκλοι ἐτήρουν σιγὴν σφιγγός. Αἱ πρωινὰ καὶ αἱ ἑσπερινὰ ἐφημερίδες, τῶν ὁποίων αἱ ἀλλεπάλληλοι ἐκδόσεις ἐξηγτοῦντο ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ, περιεῖχον εἰδήσεις συγκεκαλυμμένας ἢ ἀντιφατικάς. Ἐν τοσοῦτῳ δὲ διαδόσεις ψιθυριζόμεναι κρυφίως ὑπὸ τινων οἱ ὁποῖοι δι᾽ ἄσχυρίζοντο ὅτι διετέλουν ἐν γνώσει τῶν συμβαινόντων, διότι ἐλάμβανον τὰς πληροφορίας τῶν ἀπὸ φίλους τῶν ξένους διπλωμάτας, ἐβεβαίωνων τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως ὑπὸ τῆς στρατιᾶς τοῦ Διαδόχου.

Εἰς τὰ καφενεῖα, τὰ ὁποῖα καθ' ἑλλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ὑπῆρξαν τὰ κέντρα τῶν πολιτικῶν καὶ στρατηγικῶν συζητήσεων, ὁ συνωστισμὸς ἦτο ἀσφυκτικὸς. Ἐπὶ τῶν ἀνεπτυγμένων εἰς τὰ τραπέζια χαρτῶν περιεφέροντο ἀκούραστοι οἱ δάκτυλοι καὶ αἱ ἄκραι τῶν μολυβδοκοινδύλων. Ἐσημειοῦντο αἱ διευθύνσεις τῆς πορείας τῶν στρατιωτικῶν σωμάτων, ὑπελογίζοντο αἱ ἀποστάσεις καὶ ἐξήγγοντο τὰ πιθανὰ συμπεράσματα. Ἄλλ' οἱ μᾶλλον ἀνυπόμονοι μεθ' ἑλλην τὴν κακοκαιρίαν περιεφέροντο εἰς τὰς ὁδοὺς, διὰ νὰ κορέσουν τὴν ἄσβεστον αὐτῶν περιέργειαν. Ἡρώτων τοὺς συναντωμένους γνωρίμους τῶν, ἐσχημάτιζον ὁμίλους εἰς τὰ πεζοδρόμια μετὰ γνωστῶν καὶ ἀγνώστων ἢ συνωθοῦντο παρὰ τὴν εἴσοδον τῶν γραφείων τῶν ἐφημερίδων καὶ ἀνεγίνωσκον καὶ ἐσχολίαζον τὰ ἐκεῖ τοιχοκολλώμενα τηλεγραφήματα.

Κατὰ τὴν τετάρτην μετὰ μεσημβριαν ὥραν, ὅτε ἡ ἀγωνία εἶχε κορυφωθῆ, διεσπάρη αἴφνης ἡ φήμη, ὅτι ἀνεκoinώθη ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ

γείου ἢ εἶδησις, ὅτι τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ὅτι παρεδόθη εἰς τὸν Διάδοχον ὁ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ὑπάρχων ἑθωμανικὸς στρατὸς ἐκ τριάκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν. Τῷ ὄντι μετ' ὀλίγον ἐκυκλοφορήσεν ἀδεία τῆς Κυβερνήσεως τὸ πρῶτον παράρτημα ἐφημερίδος, τὸ ὁποῖον ἐπεβεβαίωνε τὴν φήμην.

Πάραυτα οἱ κώδωνες πάντων τῶν ναῶν τῆς πόλεως, εἰς τοὺς ὁποίους ἀπὸ πρωίας ἀνεμένετο τὸ σύνθημα, ἤρχισαν νὰ κρούωνται χαρμολογῶν καὶ νὰ διαλαλοῦν μέχρι τῶν ἄκρων τῶν Ἀθηνῶν τὸ αἴσιον ἄγγελμα. Αἱ σημαῖαι ὑψώθησαν θριαμβευτικῶς εἰς τοὺς ἐξώστας. Ἡ ὁδὸς Σταδίου, αἱ δύο πλατεῖαι, πολλαὶ οἰκίαι καὶ ἐμπορικὰ καταστήματα ἐφωταγωγήθησαν ἀμέσως, διότι εἶχεν ἐπέλθει ἤδη τὸ νυκτερινὸν σκότος. Ἡ ἔως τότε συγκρατουμένη συγκίνησις ἐξέσπασεν εἰς μίαν μυριστόμον κραυγὴν ἀνακουφίσεως, ἀγαλλιᾶσεως, θριάμβου. Καὶ ἀπὸ τὰ πέρατα τῶν συνοικιῶν, ἀπὸ πάσης ὁδοῦ τὰ πλήθη, ἐξορμήσαντα ὡς χεῖμαρροι, κατέκλυσαν τὰ κέντρα τῆς πόλεως.

Ἦδη ἡ βροχὴ ἐνδυναμωθείσα κατέπιπτε κρουνηδόν. Ἄλλ' ἡ καταιγὶς δὲν ἠδύνατο νὰ κατασβέσῃ τὴν ἐκραγεῖσαν πυρκαϊὰν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Πάντες ἐγκαταλείψαντες κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν τὸ ἔργον των, τὴν ἀσχολίαν των, τὰς κοινωνικὰς των ὑποχρεώσεις, τὴν ἀνάπαυσίν των, πρεσβῦται καὶ ἀσθενεῖς ἀκόμη, ἐπίσημοι καὶ ἀνεπίσημοι, πολῖται καὶ στρατιῶται ἀπετέλεσαν τεραστίαν συγκέντρωσιν πλήθους. Ἡ κίνησις ἐξηκολούθησεν ἐπὶ ὥρας εἰς τὰς πλημμυρισμένας ἐκ τοῦ ὄμβρου ὁδοῦς, ἐνῶ ἀντήχουν διαρκῶς αἱ ζητωκραυγαί, τὰ πατριωτικὰ ἄσματα, τὰ ἐνθουσιώδη ἐμβατήρια τῶν μουσικῶν καὶ οἱ χαρμολογοὶ καὶ πανηγυρικοὶ πυροβολισμοί.

Ἡ αἴγλη τῆς νίκης ἔλαμπεν εἰς τὰ πρόσωπα. Ὁ ἐνθουσιασμὸς ἐξεχειλιζεν. Αἱ κραυγαὶ ἐξεφέροντο μὲ ἰδιαιτέρον τόνον παιᾶνος. Οἱ περισσότεροι ὀφθαλμοὶ ἦσαν ὑγροί. Μεταξὺ ξένων καὶ ἀγνώστων ἀντηλλάσσοντο χειραψίαι καὶ ἀσπασμοί. Νηφάλιος εἰδείχθη ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τόσας ἡμέρας, καθ' ἃς ἀδιακόπως ἀνηγγέλονται εἰς αὐτὸν τόσα ἀλλεπάλληλα κατορθώματα τῶν ἑλληνικῶν ὄπλων καὶ τόσα εὐτυχῆ γεγονότα, σεμνὸς εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς χαρᾶς του, ὥστε νὰ ἀποροῦν οἱ ξένοι. Ἄλλ' αἴφνης κατελήφθη ἐκ τῆς μέθης τοῦ θριάμβου καὶ μὲ σπασμούς νευρικῆς, ἀλλὰ χαρμολογῶν κρίσεως, ἐφαίνετο ὡς νὰ ἐτέλει ἐορτὴν πατριωτικῶν Διονυσίων.

« Νίκαὶ κατὰ βαρβάρων »

Χαρ. Ἄντινος

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Ἡ Σαλονίκη πού ἔσβηγε μὲ τοῦ καιροῦ τὸ διάβα
— κωντήλι πού τρεμόφωτο γιὰ λάδι λαχταρᾶ —
ἀποβραδὶς κοιμήθηκε δυστυχισμένη, σκλάβα,
καὶ τὴν αὐγούλα ξύπνησεν ἀρχόντισσα, κυρά.

Τί νά ἴβλεπε στὸν ὕπνο της, τί νά ἴταν τ' ὄνειρό της;
— Τὸν Ἄϊ - Δημήτηρην ἔβλεπε στ' ἄτι του τὸ γοργό,
πού βορβωλώντας ἔκραζε μὲ τὴ φωνὴ τῆς νιότης :
« Ἄνοιξε πόρτα τῆς σκλαβιάς, ἡ Λευτεριά εἰμ' ἐγώ ! »

Κι ἄνοιξ' ἡ πόρτα ὀρθάνοιχτη μπροστὰ στὸν καβαλλάρη
καὶ μπῆκ' ἐκεῖνος κι ἔλαμψε σὰν τὸν αὐγερινὸ
κι ὑψώνοντας καὶ παίζοντας τ' ἀστραφτερὸ κοντάρι
ἔδειξε μὲ τὸ δάχτυλο τοῦ Ὀλύμπου τὸ βουνό.

Κι ἔστρεψ' ἐκεῖ τὰ μάτια της ἡ σκλάβα ἡ πονεμένη
κι ἀγνάντεψε ἀστραπόλαμπρη τοῦ Ὀλύμπου τὴν κορφή
κι εἶδε ἀπ' τὴ ράχη στὴν πλαγιά γοργὰ νὰ κατεβαίνει
ἡ ὁμορφη, ἡ πεντάμορφη τοῦ ἡλιοῦ ἡ ἀδελφή.

Ἡ κόμη της ἀνέμιζεν, ἰτιά χρυσοκλωνάτη,
τὰ στήθη της χιονόλευκα, τὰ μάτια γαλανά,
στὸ χέρι της τὴ φλογερὴ γυμνὴ ρομφαία ἐκράτει,
κι ὀλόχρυσα ἀντιφέγγιζαν τ' ἀπόμακρα βουνά.

Κατέβηκε καὶ διάβηκε τὴν διάπλατη τὴν πόρτα
ἡ ὁμορφη, ἡ πεντάμορφη τοῦ ἡλιοῦ ἡ ἀδελφή
κι ὅπου πατοῦσε εὐώδιαζε καὶ τ' ἄνανθα τὰ χόρτα
ρόδα καὶ κρίνους ἀνθίζαν σὲ κάθε της στροφῆ.

Κι ἔπεσε ἡ σκλάβα ταπεινὰ μπρὸς στὴν ὠραία Παρθένα
γονατισμένη, ἀμίλητη, σκυμμένη, ντροπαλὴ
κι ἐκεῖνη τὴν ἀνάγειρε μὲ χέρια ἀντρειωμένα
καὶ τὴν ἐσφιχταγκάλιασε μ' ἀτέλειωτο φιλί.

Και τῇ στιγμῇ ποῦ σμίξανε γιά τὸ φιλὶ τὰ χεῖλια,
 ἔπεσαν, βροντοκόπησαν τὰ σίδερα βαριά,
 οἱ ἄλυσίδες ἔσπασαν, στόματ' ἀγγέλων χίλια
 ἀθώρητα τραγούδησαν τὸ « Χαῖρε Ἐλευθεριά ! ».

Κι ἡ σκλάβα ξύπνησε μὲ μιᾶς· πετιέται ἀπ' τὸ κρεβάτι,
 τὰ ξαφνιασμένα μάτια τῆς στὰ κάστρα τῆς κολλᾷ.
 Ὅχι, δὲν ἦταν ὄνειρο, νά τη ἡ Παρθένα, νά τη !
 ὁμορφη, γαλανόλευκη μὲ τὸ σταυρὸ ψηλά.

« Διάπλασις τῶν παίδων »

Ἰω. Πολέμης

ΤΑ ΠΗΡΑΜΕ ΤΑ ΓΙΑΝΝΙΝΑ

Τὰ πήραμε τὰ Γιάννινα
 μάτια πολλὰ τὸ λένε,
 μάτια πολλὰ τὸ λένε,
 ὅπου γελοῦν καὶ κλαῖνε.

Τὸ λέν' πουλιὰ τῶν Γρεβενῶν
 κι ἀηδόνια τοῦ Μετσόβου,
 ποῦ τὰ ἴσκιαζεν ἡ παγωνιά
 κι ἀνατριχίλα φόβου.

Τὸ λένε χτύποι καὶ βροντές,
 τὸ λένε κι οἱ καμπάνες,
 τὸ λένε καὶ χαρούμενες
 οἱ μαυροφόρες μάννες.

Τὸ λένε κι οἱ Γιαννιώτισσες,
 ποῦ ζοῦσαν χρόνια βόγγου,
 τὸ λένε κι οἱ Σουλιώτισσες
 στὶς ράχες τοῦ Ζαλόγγου.

Γ. Σουρῆς

Ο ΠΑΠΑΣ

Ήσαν έννέα. Τούς διεκρίνομεν καθαρά από τὰς θέσεις μας, ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου, ἐξηπλωμένους εἰς διαφόρους στάσεις. Ὁ ένας πρηγής, ὁ ἄλλος ὑπτιος, κάποιος ἄλλος στηριζόμενος εἰς ἓνα κομμένον κορμὸν δένδρου. Ὅλοι μὲ τὴν παγεράν ἀκαμψίαν τοῦ θανάτου εἰς τὰ μέλη ἔμενον ἐκεῖ ἐπὶ δύο ἡμέρας ἄταφοι. Κατὰ τὸ δειλινὸν ἐβλέπομεν σμήνος κοράκων νὰ περιίπταται ἀνυπόμονον παρ' ὅλας τὰς σφαίρας καὶ τὸν θόρυβον τῆς μάχης.

Εἶχον μείνει καὶ οἱ έννέα κατὰ τὴν πεισματώδη συμπλοκὴν, ἡ ὁποία ἐγένετο ἐπὶ τοῦ λόφου δύο ἡμέρας πρὶν. Ἐκτοτε ὁ λόφος ἐκρίθη ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὡς μὴ δυνάμενος νὰ κρατηθῆ καὶ ἐγκατελείφθη μὲ τοὺς έννέα νεκροὺς εὐζώνους ἐπὶ τῆς γυμνῆς βραχῶδους κορυφῆς του.

Μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς μάχης, κατόπιν διαρκοῦς βροχῆς καὶ ὀμίχλης, εἶχεν ἐπικρατήσῃ αἰθρία καὶ ἓνας γλυκύτατος καὶ γαλήνιος οὐρανὸς ἐστέγαζε τοὺς ἐξακολουθοῦντας νὰ μάχωνται διαρκῶς ἡμέραν καὶ νύκτα ἀπὸ τῶν ἰδίων θέσεων ἐκατέρωθεν τοῦ λόφου.

Ὅλοι οἱ ἄλλοι νεκροὶ εἶχον περισυλληχθῆ μέσα εἰς τὰς χαράδρας, τὰς πλαγιάς τῶν λόφων, ἀπὸ ὅλα τὰ δασώδη μέρη, καὶ εἶχον ταφῆ τὴν παραμονὴν μὲ τὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλ' ἐκεῖνοι οἱ έννέα ; Δίς καὶ τρίς ἐπεχείρησαν οἱ τραυματισφορεῖς ἔρποντες νὰ τοὺς τραβήξουν κάτω, καὶ τὴν αὐταπάρνησίν των τὴν ἐπλήρωσαν ἀκριβὰ· οἱ έννέα εἶχον γίνεῖ δώδεκα !

— Καί, ὅμως, πρέπει νὰ ταφοῦν ! Ἐγὼ δὲν τοὺς ἀφήνω στὰ ὄρνια, ἠκούσθη ἡ φωνὴ τοῦ διοικητοῦ. Νὰ ταφοῦν ἐκεῖ ἐπάνω ! Νὰ ταφοῦν ἐπὶ τόπου. Νὰ πάη ἐκεῖ καὶ ὁ παπᾶς.

Νὰ πάη ἐκεῖ καὶ ὁ παπᾶς ! Ὁ ἀγαθώτατος παπα - Γεώργης, ὁ ὁποῖος ἀπὸ ἀπλοῦς καὶ εἰρηνικὸς ἐφημέριος κάποιου ὄρειου χωρίου τῆς Ρούμελης εὐρέθη ἓνα πρωὶ ἱερεὺς εὐζωνικοῦ τάγματος ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν μέγαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κάτι ἄλλο ἀκόμη : Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τὸ τάγμα ἦσαν ἀπὸ τὴν ὄρεινὴν περιοχὴν τῆς πατρίδος του. Τούς ἐγνώριζε μὲ τὰ ὀνόματά των. Ἦξευρε τὰς μητέρας των, τὰς γυναῖκας των, τὰς ἀδελφάς των. Καὶ ὅλαι αὐταὶ τὸν εἶχον προτρέψει νὰ δεχθῆ, διὰ νὰ προστατεύῃ τὰ παιδιά μὲ τὸ σχῆμα του καὶ νὰ ἀποτρέπῃ τὸν

κίνδυνον με την δύναμιν τῆς Ἐκκλησίας. Εἶχεν ὑπερικήσει τοὺς δι-
σταγματοὺς του καὶ πρὸ πάντων εἶχε κατορθώσει νὰ πείσῃ τὴν παπαδιά
ὅτι αὐτὸ ποὺ κάμνει εἶναι θέλημα καὶ εὐχὴ Θεοῦ.

Ἐκτοτε ἐπὶ δέκα συνεχεῖς μῆνας καὶ εἰς τοὺς δύο πολέμους ἠκο-
λούθει τὸ τάγμα, ἐσυνήθισεν εἰς τὰς στερήσεις με ὄλα τὰ πενήντα ἔτη
του, εἰς τὰς κακουχίας, εἰς τὴν πείναν, εἰς τὸ ψῦχος ὑπὸ τὸ ἀντίσκηνον.

Εἰς ἓν πρᾶγμα δὲν ἠδύνατο νὰ συνηθίσῃ.

Τοῦτο ἦτο, νὰ συγκρατῇ τὰ δάκρυά του καὶ μίαν φρικίαν, ὅταν
τὸν ἐκάλουν νὰ εἴπῃ τὰς εὐχὰς τῶν νεκρῶν ἐπάνω εἰς κάποιαν τάφρον
ἀπὸ τὰς ἀνοιγμένας εἰς κορυφὴν ἢ χαράδραν καὶ μέσα εἰς τὴν ὁποίαν
ἐτοποθετοῦντο μεθοδικώτατα, ὃ εἰς παραπλεύρως τοῦ ἄλλου, παραμορ-
φωμένοι καὶ ἀγνώριστοι οἱ γνωστοὶ του τῆς χθές, διὰ τοὺς ὁποίους
τὴν ἴδιαν νύκτα ἔγραφεν εἰς τὴν πατρίδα του τὸ σύνθημα καὶ τακτικὸν
του : « νὰ πῆς με τρόπον στὴ γυναῖκα τοῦ τάδε ὅτι πάει αὐτός, καὶ στὴ
μάννα τοῦ δεῖνα πὼς δὲν θὰ τὸν ξαναἰδῇ ».

— Νὰ πάῃ καὶ ὁ παπᾶς ἐκεῖ, εἶχεν ἐπαναλάβει ὁ ταγματάρχης.

Πολὺ πρὶν ὃ ἥλιος ἀνατελεῖ, ἐξέκίνησαν οἱ ἄνδρες τῆς ἀγγαρείας
ἕκαστος με ἓνα πτύον καὶ μίαν σκαπάνην ἐπ' ὤμου. Διέβησαν κάτω ἀπὸ
τὴν δασώδη χαράδραν βαδίζοντες ἀραιά, ὃ εἰς ὀπισθεν τοῦ ἄλλου, καὶ
ἐπλησίασαν τὴν πλαγιὰν τοῦ απαισίου λόφου. Τελευταῖος ἠκολούθει
με ἓνα μικρὸν σκοῦφον φέροντα τὸ στέμμα, χωρὶς κάπαν, με τὰ ξεθω-
ριασμένα καὶ σχισμένα ράσα ὃ ἱερεὺς, κρατάντας εἰς τὸ ἓνα χέρι τὸν
σταυρὸν καὶ εἰς τὸ ἄλλο ὑπὸ μάλης διπλωμένον τὸ πετραχήλι του.

Ἐπὼς κάθε πρωί, πυκνὴ ὀμίχλη ἐκάλυπτεν ἀκόμη τὴν κορυφὴν
τοῦ λόφου. Ὅλοι ἐτάχνουν τὸ βῆμα, διὰ νὰ ἐπωφεληθοῦν. Ἐβάδιζον
κατ' ἀρχὰς ὄρθιοι. Μετ' ὀλίγον ὃ πρῶτος ἐγονυπέτησε, τὸν ἐμιμήθη-
σαν ἀμέσως καὶ οἱ ἄλλοι, καθὼς καὶ ὁ παπᾶς.

Ἐπὼς ἐφθασαν τέλος εἰς τὸ μικρὸν πλάτυσμα τῆς κορυφῆς, ἐπε-
σαν ἄλλοι πρηνεῖς, ἄλλοι εἰς τὰ πλάγια, καὶ βοηθούμενοι με τὰς χεῖ-
ρας, με τὰ γόνατα, ἔρποντες ἐπλησίασαν τοὺς νεκροὺς καὶ τοὺς ἔσυραν
ἓνα ἓνα ὀπίσω ἀπὸ μίαν προεξοχὴν βραχάδη, ἢ ὁποία ἠδύνατο νὰ
τοὺς προκαλύψῃ γονυπετεῖς τοῦλάχιστον. Ἐκεῖ συγκεντρωμένοι ἤρχι-
σαν νὰ σκάπτουν μερικοὶ πλαγιασμένοι, ἄλλοι πρηνεῖς, ἕκαστος ὅπως
ἠδύνατο τὴν τάφρον, ἢ ὁποία ἐπρόκειτο νὰ περιλάβῃ τὰ πτώματα τῶν
συντρόφων των.

Ἡ ὀμίχλη εἶχεν ἀραιώσει ὀλίγον καὶ ἤρχισε νὰ διαφαίνεται ἓνας

ἥλιος κατέρυθρος, μόλις ἀνατέλλων. Πότε πότε ἐσφύριζε καμμιὰ σφαῖρα τυχαία καὶ τοὺς ἔκαμνε νὰ σκύβουν ἀκόμη περισσότερο. ✓

Ἄφοῦ ἐτοποθέτησαν τὸν ἕνα πλησίον τοῦ ἄλλου τοὺς νεκρούς, εἰς γραμμὴν θλιβεράν μέσα εἰς τὸ βάθος τῆς τάφρου, προτοῦ νὰ ρίψουν πάλιν ἐπάνω τὰ χρώματα, ἐκάλεσαν ὅλοι μαζὶ τὸν παπᾶν μὲ φωνήν, ἡ ὁποία ἀντήχησεν εἰς τὰ ὦτα του ὡς κραυγὴ θανάτου, προερχομένη ἀπὸ τὸ βάθος τῆς τάφρου :

— Ἐμπρός, τώρα, πατεράκι, ἡ δουλειὰ ἡ δική σου.

Ἐρπων καὶ αὐτὸς εἶχεν ἀνέλθει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου καὶ ἐκαλύφθη ὀπισθεν ἑνὸς τεμαχίου κορμοῦ καμένης δρυός. Δύο τρεῖς ἀπὸ ἡμᾶς παρηκολούθουν περιέργοι μὲ τὰ δίοπτρα ἀπὸ τὸν ὀπισθεν λόφον.

Μόλις ἤκουσε τὴν φωνήν, ἐσύρθη σιγὰ σιγὰ μὲ μυρίας προφυλάξεις καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὸ χεῖλος τῆς τάφρου. Ἐκεῖ ἐστάθη πρὸς στιγμὴν, ὡσάν νὰ ἐσκέπτετο κάτι, ὡσάν νὰ ἐδίσταζεν, ἐξεδίπλωσε τὸ πετραχήλι του καὶ τὸ ἐφόρεσε. Οἱ ἄλλοι ἀπεκαλύφθησαν, ἔκαμαν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, πάντοτε κρυμμένοι ὀπίσω ἀπὸ τὴν προεξοχὴν τοῦ βράχου.

Ἐξαφνα διακρίνομεν ἕνα μαῦρο ράσον νὰ σηκώνεται ὄρθιον, καὶ τὸ χρυσίζον πετραχήλι νὰ λαμποκοπᾷ εἰς τὰς ἀκτῖνας ἑνὸς λαμπροῦ ἡλίου, ὁ ὁποῖος εἶχε διαλύσει τὴν ὁμίχλην καί, ὡς ἐὰν τοῦτο ἦτο σύνθημα ἀναμενόμενον, ἤρχισε καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη γενικὸν πῦρ. Αἱ βολίδες συρίζουν καὶ τὰ μικρὰ νέφη τῶν διαρρηξέων τῶν ὀβίδων σχίζου τὸν γλαυκὸν οὐρανόν.

— Κάθισε κάτω, παπᾶ! Θὰ μᾶς δοῦν! ἐφώναζαν οἱ ἄλλοι. Ἄλλ' αὐτὸς ἐφαίνετο, ὡς νὰ μὴ ἦτο ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐκείνην τὴν στιγμὴν. Ἄνεστύλωσε περισσότερο τὸ μικρὸν του ἀνάστημα, ὕψωσε ὅσον ἠδύνατο ὑψηλὰ μὲ τὸ δεξιόν του χέρι τὸν σταυρὸν καὶ ἡ λευκάζουσα γενειὰς του ἤρχισε νὰ κινῆται, διότι ἐξήρχοντο ἀπὸ τὸ στόμα του ἀργὰ ἀργὰ αἱ εὐχαὶ τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ὅταν εὐρίσκετο εἰς τὸ νεκροταφεῖον τοῦ χωρίου του !

Οἱ ἄνδρες τῆς ἀγγαρείας, ἀφοῦ ἐσκέπασαν ταχέως τοὺς νεκρούς, ἤρχισαν νὰ τρέχουν εἰς τὴν κατωφέρειαν καὶ ἐξηφανίσθησαν κάτω εἰς τὴν χαράδραν.

Αὐτὸς ἀτάραχος, ἀναστλωμένος, ἐξηκολούθει νὰ μένη εἰς τὴν

στάσιν εκείνην, ἕως ὅτου καὶ ἡ τελευταία λέξις τῆς ἀκολουθίας τῶν νεκρῶν ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ στόμα του. Ἀφοῦ ἐτελειώσεν, ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, συνέπτυξε τὸ πετραχῆλι του ὑπὸ τὴν μασχάλην καὶ με βῆμα ῥαδὺ καὶ σταθερὸν κατῆλθε τὴν κλιτύν, πάντοτε ὄρθιος, ρίπτων ἀπὸ τοῦ μισθοῦ εἰς καιρὸν ἡσυχον βλέμμα πρὸς τὰς ἐχθρικὰς θέσεις, ἕως ὅτου ἔφθασε κάτω εἰς τὴν χαράδραν ἀσφαλῆς καὶ ἐκτὸς κινδύνου.

Ὅταν τὸ βράδου μετὰ τὴν μάχην ἐπῆγγα νὰ ἐκφράσω τὸν θαυμασμόν μου, τὸν εὔρον νὰ κάθεται σταυροπόδι εἰς τὸ ἀντίσκηνόν του καὶ νὰ γράφῃ τὸ συνηθισμένο πρὸς τὴν παπαδιά :

— «Νὰ εἰπῆς με τρόπον στὴ γυναῖκα τοῦ τάδε ὅτι πάει αὐτός, καὶ στὴ μάνα τοῦ δεῖνα πὼς δὲν θὰ τὸν ξαναἶδῃ».

N. Πετιμεζᾶς

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Ἦρχισε συστηματικὴ καὶ ἐπίμονος ἡ μάχη εἰς τὰ πρῶτα ὑψώματα τῆς εἰσόδου τῶν Πέντε Πηγαδίων. Οἱ ἄνδρες τοῦ 1ου τάγματος τοῦ 15ου συντάγματος εἶχον καταπονηθῆ, διότι τὸ πῦρ ἐξηκολούθησε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας μεταξύ τῶν ἀντιπάλων ὑψωμάτων σφοδρὸν καὶ ἀκατάπαυστον καὶ τοὺς ἠνάγκαζε νὰ μένουσιν διαρκῶς χωμένοι εἰς τὰ προχώματα, χωρὶς νὰ μποροῦν νὰ μετακινῶνται οὔτε κατὰ τρίχα διὰ τὸν κίνδυνον τῶν ἐχθρικῶν πολυβόλων.

Συνέβη τότε κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μάχης ν' ἀναπαύωνται μερικοὶ δι' ὀλίγα λεπτά, διὰ νὰ στρίψουν ἕνα τσιγάρο ἢ διὰ νὰ ταυύσουν τὰ μουδιασμένα πόδια των. Ἄλλως τε τὴν προηγουμένην νύκτα τὴν εἶχαν περάσει χωρὶς ἀντίσκηνα καὶ τὸ ὅτι κατῶρθωσαν τώρα νὰ κρατοῦν μάνλιχερ καὶ νὰ τὰ χρησιμοποιοῦν ἀποτελεσματικῶς ἦτο ἕνα ἀπὸ τὰ πολλὰ θαύματα, πὺ ἐπέδειξεν ἡ ἑλληνικὴ ἀνοσχὴ.

Τότε εἰς τὸ ἄκρον τῆς μαχομένης γραμμῆς ἐθέαθη ὁ στρατιώτης Μαυροδῆμος βγάζων ἀπὸ τὴν τσέπην του χαρτί, φάκελον καὶ μολύβι. Τοῦ εἶχεν ἔλθει ἡ ὀρεξὶς νὰ γράψῃ ἕνα γράμμα λίγων λεπτῶν ἀπορροφημένος ἀπὸ τὰ γραφόμενά του κατῆντησε νὰ μὴν ἀντιλαμβάνεται ὅτι εἶχεν ἀποκαλυφθῆ ὀλίγον ἐκ τῆς θέσεώς του καὶ τὸ ἐχθρικὸν πολυβόλον περνοῦσε δρεπάνι κατὰ μῆκος τῆς γραμμῆς τῶν προχωμάτων τους. Ὁ Μαυροδῆμος ἔγραψε τὸ γράμμα του ἡσυχὰ καὶ ἀργά, ὡσὰν νὰ εὐρίσκετο

εἰς τὴν σειρὰν τῶν λαϊκῶν γραφείων τοῦ Ταχυδρομείου Ἀθηνῶν, τὸ ἐδιάβασε μὲ εὐχαριστημένην ὄψιν καὶ ἐπέγραψε τὸν φάκελον. Δὲν ἐπρόφρασε νὰ τὸν κλείσῃ καὶ ὅπως εὐρίσκετο γονατιστὸς ἔκλινεν αἰφνιδίως τὸ κεφάλι πρὸς τὸ στῆθος, ἀκούμπησε μὲ τὸ πλευρὸν εἰς τὰς πέτρας, αἱ ὁποῖαι ὠρθοῦντο δεξιὰ του, ἐκρέμασε τὰ χέρια κατὰ μῆκος τοῦ κορμοῦ καὶ παρουσίασε τὸ θέαμα ἀνθρώπου γονατισμένου καὶ καταληφθέντος ἕξαφνα ἀπὸ ὕπνου. Ὁ εὐρισκόμενος πλησίον του ἐσύρθη μέχρι τῆς θέσεώς του. Ὁ Μαυροδῆμος εἶχε φονευθῆ. Τὸ χιτῶνίον του, αἱματωμένον ἐμπρός, ἐμαρτύρει ὅτι ἡ σφαῖρα τὸν εἶχεν εὔρει κατὰκαρδα. Ἐμπρός του ὑπῆρχε λοφίσκος ἀπὸ κάλυκας καὶ τὸ γράμμα ἀνοιχτόν, ἀπευθυνόμενον εἰς τὸν πατέρα του :

«Ὁσον διὰ τὴν ζωὴν μου μὴν ἀνησυχήῃς, πατέρα, τοῦ ἔγραφεν· εὐρίσκομαι πάντοτε εἰς μέρος ἀσφαλέςτατον καὶ δὲν διατρέχω κανέναν κίνδυνον. Περνῶ ὥραῖα καὶ θὰ ἰδῆτε τὴν καλὰ θὰ εἶμαι, ὅταν θὰ ξαναγυρίσω».

Τὸ γράμμα αὐτὸ ἐστάλη εἰς τὸν πατέρα τοῦ καλοῦ παλληκαριοῦ, ποῦ δὲν ἤθελε ν' ἀνησυχῆσῃ τὴν οἰκογένειάν του μὲ περιγραφὰς μαχῶν καὶ ἡρωισμῶν. Καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιστολὴν ἐγνωστοποιήθη ὁ θάνατός του ὁ εὐγενέστερος ἀποχαιρετισμὸς ἑνὸς ἥρωος υἱοῦ.

Δ. Κόκκινος

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΜΟΥ, ΦΤΕΡΟΥΓΙΣΕ

Τώρα ποῦ τόσο σ' ἔνοιωσα χαρούμενο γιὰ νὰ 'σαι,
τραγουδί μου, φτερούγισε καὶ στὸ χωριὸ μου φτάσε.
Φτάσε, ὁ σκοπὸς μαγιατικός νὰ μοῦ καλημερίσῃ
τὸ φτωχικὸ σπιτάκι μας μὲ τὴν παλιά του βρύση.

Πάρε ἀπ' τὰ δάση, ὡς θὰ περνᾷς, τοῦ πεύκου ὄλα τὰ μύρα
καὶ πήγαινέ τα, σκόρπα τα μέσ' στὴν αὐλὴ πλημμύρα,
ζωὴ καινούργια οἱ γλάστρες μας νὰ πάρουν, ποῦ ποιοὺς ξέρει,
ἀν βρέθηκε ἓνα σπλαχνικὸ νὰ τίς ποτίζῃ χέρι.

Κι ἂν δῆς γυροτὴ στὴν πόρτα μας μιὰν ἀκακία ν' ἀνθίξει,
βλῆ' τὴ γὰρὰ μου ἀπάνω της, ἀνθὸς κι αὐτὴ ν' ἀσπρίξει.
Κι ἂν, δίγως νὰ τὸ νοιώσωμε, πῆρες μαζὶ ἓνα δάκρυ,
δροσοῦλα ὡς πέση ἀθόρυβη καὶ κεῖνο σὲ μιὰν ἄκρη.

Στὸ χαμηλὸ μπαλκόνι μας ἂν βρῆς τοῦ Μάη στεφάνι,
μιὰ πεταλοῦδα γίνε του καὶ στόλισέ το. Φτάνει.
Κι ἂν μιὰ χειλινοφωλιά στὴ στέγη συναντήσης,
γίνου πουλι καὶ κάθισε καὶ σὺ νὰ τραγουδήσης.

« Γαλάζιες ρίμες »

Σπ. Σπεράντσας

Η ΣΗΜΑΙΑ ΕΝΟΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Εἶχαν πολειμήσει οἱ φαντᾶροι τῶν ὀχυρῶν τοῦ Ροῦπελ τέσσερα μερόνυχτα χωρὶς στιγμή νὰ σταματήσουν. Εἶχαν κατανικήσει ὅλες τὶς ἐπιθέσεις τῶν Γερμανῶν, ὅταν κατὰ τὶς τέσσερες τὸ ἀπόγευμα τῆς 9 Ἀπριλίου 1941 οἱ Γερμανοὶ — μετὰ τὴν διάσπασιν τοῦ σερβικοῦ μετώπου καὶ τὴν κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης — ἔστειλαν μπροστὰ σὲ κάθε φρούριο ἀπὸ ἓνα τάνκς νὰ γυροφέρνῃ σιγὰ κρατώντας λευκὴ σημαία.

Οἱ Ἕλληνες δὲν τὰ πυροβόλησαν, παρὰ τὰ ἄφησαν νὰ πλησιάσουν, γιατί τὰ ἔβλεπαν νὰ κουνοῦν ἐπιδεικτικὰ τὴν ἄσπρη τους παντιέρα.

Ἀπὸ τὰ τάνκς κατεβαίνουν σὲ λίγο κήρυκες, ποὺ ἀπαιτοῦν τὴν παράδοσι τῶν ὀχυρῶν, ἐπειδὴ ὁ Ἕλληνας διοικητὴς εἶχε συνθηκολογήσει στὴ Θεσσαλονίκη.

Ἀξιωματικοὶ καὶ φαντᾶροι δὲν μποροῦν νὰ πιστέψουν τ' αὐτὰ τους. Ἀπὸ τὴν κόρησι, ποὺ εἶχαν γιὰ τὴν ἥρωικὴ ἀντίστασί τους, ὡς τὴν καταστροφὴ, ποὺ τώρα μαθαίνουν, εἶναι δρόμος ποὺ δὲ δρασκελιέται σὲ μιὰ στιγμή.

Ὡς τώρα αὐτοὶ ἔδερναν τὸ Γερμανό, ὄχι μόνο πίσω ἀπὸ τὶς πολεμίστρες, ἀλλὰ κι ἔξω στ' ἀνοιχτά, στῆθος μὲ στῆθος. Πῶς νὰ παραδώσουν φρούρια, σπίτια, πατρίδα χωρὶς νὰ νικηθοῦν ;

Σὲ λίγο τοὺς ἔρχεται γραπτὴ ἢ διαταγὴ τοῦ στρατηγοῦ τους νὰ παραδώσουν τὰ ὄχυρά. Τότε ξεσπάει μαῦρη ἀπελπισία. Ἄλλοι κλαῖνε δυνατὰ, ἄλλοι ἀγκαλιάζουν καὶ φιλοῦν τὰ πολυβόλα μὲ πάθος, τόσο αὐθόρμητα, ποὺ σφίγγει τὴν καρδιά ὅσων τοὺς βλέπουν.

Ὡστόσο ὑπακούουν στή γραπτὴ διαταγὴ τοῦ στρατηγοῦ τους, παραδίδουν τὰ ὄχυρά καὶ ἀναχωροῦν μὲ κατεύθυνσι πρὸς τὰς Σέρρας.

Καθὼς προχωροῦν πρὸς τὰς Σέρρας, βλέπουν ἐπάνω σ' ἓνα λοφάκι μαζεμένους φαντάρους καὶ καπνὸ ν' ἀνεμίζεται στὸν καθάριον οὐρανό. Ἐπειδὴ ἡ δυστυχία ἀδερφώνει τοὺς ἀνθρώπους, τραβᾷ ἡ φάλαγγα ὀλίσις πρὸς τὸν ὄμιλο ἐκεῖνο.

Σὰν ἀνέβηκαν στὴν κορφή τοῦ λόφου, εἶδαν ἔτοιμη θρακιά.

Ἐκεῖ γῦρο στὴ φωτιά εἶναι συγκεντρωμένο ἓνα τμήμα τοῦ 26ου συντάγματος, πού ὑπερασπιζόταν τὸ φρούριο Λίσσε καὶ εἶχε τσακίσει ὀλόκληρη μεραρχία Ἀλπίνων.

Νὰ ὁ διοικητὴς περιστοιχισμένος ἀπὸ τοὺς βαθμοφόρους. Νὰ ὁ ἀρχιμανδρίτης, πού βάζει τὰ ἱερὰ ἄμφια.

— Θὰ λειτουργηθοῦμε, λέει κάποιος· καὶ ἡ ἰδέα πὼς θὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ τὰ θεῖα τοὺς παρηγορεῖ.

Βγάζουν τὰ πηλήκιά τους, σταυροκοπιοῦνται κι ἀκοῦνε μὲ κατάνυξι τίς εὐχὲς πού ἀρχίζει νὰ ψάλλῃ ὁ παπᾶς. Ὑστερα προβάλλει στὸ κέντρον ὁ ὑπασπιστὴς κρατώντας τὴ σημαία τοῦ συντάγματος.

Τὴν ξεσκαπάζει καὶ τὴν ἀφήνει ἐλεύθερη στὸ ἐλαφρὸ ἀεράκι, ἀτίμητο μνημεῖο δοξασμένων ἀγώνων.

Αὐτὴ εἶναι ἡ σημαία, ἡ ἴδια, πού τὸν Αὐγούστο τοῦ 1922, ὅταν τὸ 26ον σύνταγμα κυκλώθηκε στὴν κοιλάδα τοῦ Ἀλῆ - Βερὰν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὴν ἄρπαξεν ὁ τότε συνταγματάρχης του καὶ παρασύροντας τοὺς λεβέντες του σὲ παράφορη ἔξοδο κατάρθρωσε νὰ διασπάσῃ τὸν τουρκικὸ κλοιὸ καὶ νὰ σώσῃ τὸ σύνταγμα του, χωρὶς, ὅμως, ὁ ἴδιος νὰ ἐπιζήσῃ ἀπὸ τὸ θρυλικὸ κατόρθωμα, γιατί, ὅπως ἡ σημαία του, ἔτσι κι αὐτὸς εἶχε κατατρυπηθῆ ἀπὸ σφαῖρες καὶ ξεψύχησε κρατώντας στὰ χέρια του αὐτὸ τὸ κουρελιασμένο πανί.

— Προσοχὴ ! διατάζει ὁ διοικητὴς.

Οἱ φαντάροι τεντάνουν τὰ κουρασμένα κορμιά τους, οἱ ἀξιωματικοὶ κάνουν τὸ σχῆμα. Ὁ ὑπασπιστὴς τότε κατεβάζει τὸ ἱερὸ λάβαρο στὴ φωτιά ἐνῶ ὁ παπᾶς εὐλογεῖ αὐτὸν τὸν ὑπερήφανο πολεμικὸν ὀδηγό. Τὸ μετὰξὶ ἀργεῖ νὰ καῖ, γίνεται στάχτη σιγά, πολὺ σιγά.

Τὸ θέαμα τῆς γαλανόλευκης, πού ἐξαφανίζεται, κάνει τοὺς παρόντας νὰ ριγῆσουν. Οὔτε ἓνας ἀξιωματικὸς δὲν ἔμεινεν ἀδάκρυτος. Οἱ φαντάροι καθὼς ἀντικρίζουν τοὺς φρουράρχους τους, ψημένους πολε-

μιστές νὰ κλαῖνε, τοὺς θαυμάζουν ἀκόμη περισσότερο καὶ ξεσπᾶν τὰ παιδιάντικα στόματά τους σὲ λυγμούς κι ἀναφιλυτά.

Μὰ τὸ κλάμμα τὸ διακόπτει ὁ ἀρχιμανδρίτης.

— Σηκῶστε τὸ χέρι νὰ ὀρκισθῆτε, τοὺς λέει.

Τὸν ὑπακούουν, κι ἐκεῖνος ἀρχίζει :

— Ὁρκίζομαι...

— Ὁρκίζομαι...

— Ὅτι δὲν θὰ ἤσυχάσω...

— Ὅτι δὲν θὰ ἤσυχάσω...

— Ὅτι θὰ δώσω τὸ αἷμα μου...

— Ὅτι θὰ δώσω τὸ αἷμα μου...

— Διὰ νὰ ἐκδικηθῶ καὶ νὰ ἐλευθερώσω τὴν πατρίδα...

— Διὰ νὰ ἐκδικηθῶ καὶ νὰ ἐλευθερώσω τὴν πατρίδα! βροντοφωνοῦν ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶτες.

Ὁ ὄρκος αὐτὸς φουσκώνει ἀπὸ νέα ὄνειρα τὶς πονεμένες τους καρδιές. Κι ὅταν ξαναπαίρνουν τὸ δρόμο τῶν Σερρών, αἰσθάνονται σὰν ζωογονημένοι. Τώρα ἔχει βρῆ πάλι σκοπὸ ἢ ζωὴ τους.

Χρ. Ζαλοκώστας

ΤΟ ΑΤΙΜΗΤΟ ΜΟΥ ΦΥΛΑΧΤΟ

* Ἄν κάποτε ξενιτευτῶ, γιὰ μένα
λίγο σας χῶμα θησαυρός, ὧ μέρη ἀγαπημένα.

* Ἀπὸ τὸ χῶμα τῆς κορφοῦλας τοῦ βουνοῦ
τοῦ ἀντικρινοῦ

κι ἀπὸ τὴν ἄμμο τοῦ γιालοῦ λίγα σπυριά ἔχω πάρει
καὶ τὰ *κλεισα σὲ φυλαχτό, σὰν τὸ μαργαριτάρι.

* Ἄν κάποτε ξενιτευτῶ,

τὸ ἀτίμητό μου φυλαχτό

στὸν κόρφο μου δυὸ μυρωδιές θὰ χύνη,

ποὺ δὲ θὰ βρῖσκω ἄλλου :

μοσκοβολιὰ τοῦ θυμαριοῦ ἀπ' τὴν κορφοῦλα ἐκεῖνη,

καὶ μιὰ ἄλλη τοῦ καθάρου μου γιालοῦ.

« Ὅταν φεύγουν οἱ ὄρες »

Στ. Σπεράντσας

3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΟΥ

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
τὸ κοινότερο χορτάρι
γίνεται τὸ πιὸ ὄμορφο
τοῦ Μαγιοῦ λουλούδι.

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
τὸ χειρότερο πουλὶ
λέει τὸ πιὸ γλυκὸ τραγούδι...

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
καὶ τοῦ φεγγαριοῦ τὰ χάρδια
μάγισσες τίς κάνουνε
τίς γριῆς μουριῆς τὰ βράδια !

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
μιὰ βρυσούλα μοῦ μιλεῖ
γιὰ δροσιές, γιὰ δίψες.

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
τὴν ἀγάπη κάποιο χέρι
ἔσπειρε καὶ τάγισε
τῆς ψυχῆς τὸ περιστέρι.

« Πρωινὸ Ξεκίνημα »

Γ. Ἀθάνας

Η ΣΤΑΧΟΜΑΖΩΧΤΡΑ

Μεγάλην ἐξέφρασεν ἔκπληξιν ἡ γειτόνισσα, τὸ Ζερμπινιώ, διότι εἶδε τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 187... τὴν θεια - Ἀχτίτσα νὰ φορῇ καινουργῇ μανθίλαν καὶ τὸν Γέρο καὶ τὴν Πατρώνα, τὰ δυὸ ἐγγονάκια της, μὲ καθαρὰ ὑποκαμισάκια καὶ μὲ νέα πέδιλα.

Τοῦτο δὲ διότι ἦτο γνωστότατον ὅτι ἡ θεια - Ἀχτίτσα ἦτο ἔρημος καὶ χήρα καὶ ἀνέτρεφε τὰ δυὸ ὄρφανὰ ἐγγονάκια της μετερχομένη ποι-κίλα ἐπαγγέλματα. Ἡ γειτόνισσα, τὸ Ζερμπινιώ, ἔστενοχωρεῖτο πολὺ διὰ τὰς στερήσεις τῆς γριάας καὶ τῶν δύο ὄρφανῶν· ἀλλὰ μήπως ἦτο καὶ αὐτὴ πλουσία, διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς αὐτοὺς ἀρωγὸς καὶ παρήγορος ;